

onagi et fere siluestres ibi mira et monstruosa
inueniuntur vt idē dicit. **Explicit liber. xv.**

Incipit liber decimus sextus.
De lapidibus preciosis.

Descriptis pro
prietatibus terre et partū ei⁹
in generali. restat adiunāte do
mino aliqua hic inferere de ei⁹
ornatu in speciali. **Corū autē**
que ornant terrā quedā sunt simpliciter inani
mata et insensibilia. vt omnia metheorica que in
venis terre generant qualia sunt lapides colo
res et metalla. et de illis primo p ordinem ē agē
dum. Quedā vō vegetabilia vt radices her
be et arbuta. Quedam autē sensibilia vt homi
nes et iumēta. de quib⁹ vltimo est tractandum
primo ergo ab his que generant in terra et in
venis eius p ordinē alphabeti hic dicendū est.

De arena

Capitulum. j.

Arena ab aridita
te est dicta que si manu pressa fuerit
pre siccitate et duricia stridorem fa
cit que si in veste cādida aspera fuerit nihil sor
dis post se relinquit vt dicit ysid. li. xvj. ca. iij.
Arena liquidem in aquis marinis ab omni limo
sitate et lutea viscositate abluatur. vt dicit Aris.
in libro de proprietatib⁹ elementoz. et ideo ppter
vincentem in ea siccitatem coagulari in lapidez
pfecte non pmittitur. Terra em̄ pura vt dicit
idem libro meth. iij. lapis nō fit quia cōtinuati
onem nō facit. sed cōmutatōem. et ideo siccitas
vincens oēm humiditatem nō pmittit eam to
taliter in lapidem cōsolidari. **Inde est q arena**
terra cōmuni est substātaliter durior. s lapide
mollior et in ptes innumerabiles diuisibilior.
vnde arena frigida est et sicca minuta cōpressa
grauissima in pondere q̄uis sit minuta et steri
lis ex se ppter caloris et humoris defectum et
dominium frigide siccitatis. ymbre supuenien
te non dissoluit. s potius diluta aut consūpta
lutea impuritate magis cōprimū et pte parti
fortius adberēte amplius solidat. **Arenarum**
etiā multitudine maris impetus sistit. et ad ei⁹
cumulos se cōstringēs ne vltra sibi assignatos
a deo terminos effluat impedit vt dicit hiero.
sup **Iere. c. v.** Posuit arenā terminū mari. **z.**
Habet etiā vniuersaliter naturā colatinā. vn
de aqua p arenas colata dulcior et purior iue
nitur vt dicit **Constan.** Itē virtutē habet me
talloy purgatiuā et sua cōfricatōne rubiginis
cōsumptiuam. aurū em̄ es et ferrum arene con

fricatōne clarificant. **Item virtutem habet in**
frigidatūā. repercussiuā. opitatinā tumoris se
datiūā. vt patet in thimalia id est arena ex lapi
de fabuli resoluta que valet ad omnia supdicta
vt plane dicit **Constan.** **Item virtutem habet**
mineralem vel saltem ei simile vel affinem vn
de et inter arenulas tamfluuiales q̄ marinas
auree arene sepius inueniunt. **Lapides etiam**
politi et gemme p̄ciose in marino litore inueniū
tur inter arenulas. **Item arene tamfluuiales q̄**
marine ex ventis cōtrarijs ipas arenularū par
ticulas eleuantib⁹ sepius in maris hostijs et li
torib⁹ coacervant et ex arenis sic accumulatis
aque fluuiales ne mare subintrent aliquotiens
retardāt vt dicit **Hiero.** super amos. viij. **Ibi**
deffluet sicut riuus egipti. **z.** vbi expresse dicit.
q̄ aquam nili ppter obstantes arenarū cumu
los contingit impediri. nam circa fluminis de
scensum pariter aggregata arena aquam nili ī
mare descendere nō pmittit. sed potius reflue
re p plana egipti manifestissime coartat. s quā
to illis cumulis arenosis aqua redire compellit
tanto eisdem dissipatis cum maiori impetu in
mare descendere profundius perhibet vt dicit
Hiero. ibidem. **Item arenarū obstaculis ī ma**
ri sub aque supficie occultatis occurrere vel re
sistere maxime est difficile et periculosum vt pa
tet supra vbi de maris periculis ptractatur.

De argilla.

Capitulum. ij.

Argilla est terra
tenax glutinosa et viscosa ad varia
figulorū opera disposita atq̄ apta.
Et est h̄m yndorum libro. xvj. c. primo ab ar
gio sic vocata. apud quos primo ex tali mate
ria vasa fictilia sunt effecta. et vt ibidem dicitur
talis terra per actionem caloris liq̄diores ptes
cōsumētis et terrestriores consolidātis in late
rem cōmutatur. sepe etiam cōtingit q̄ talis ter
ra lutea vinctuosa frigiditate aquam congelāte
in lapidem cōmutat. **Sepe etiā accidit tal̄ t̄ns**
mutatio scz luti vinctuosi in lapidē ex calore co
agulāte. **Sic em̄ d̄ li. iij. methoz.** **Lutū vinctu**
osum aptū ē huic trāsmutatōi scz ī lapidē p ca
lidi coagulātōem q̄re vinctuosū ē mediū int̄ vi
scosū et vaporatiuū h̄ns hūidū viscosū. vñ grā
vaporatiui p̄ a calido coagulari. grā viscosi n̄
p̄ ex toto educi. s̄ āpl⁹ p̄primi et p̄solidari et sic
ī lapidē t̄nsmutari vt ibi dicit p̄metator. **argilla**
ē frigiditate sua sāgnis restricta vt dicit **constā.**
argilla si cuz forti aceto fuerit distpata apposita
frōti et t̄pib⁹ p̄hibet sanguinem narib⁹ fluētē.

De alabastro.

Capitulum. iij.

Labaltrum vt

dicit yfido. libro. xvj. ca. v. est lapis candidus intertinctus varijs coloribus et quo euāgelici illius vngēti vasculum factum fuit. ex hoc em canant vasa vngētaria qz vngenta custodit poptime incorrupta. nascit autem circa thebas egipcias et damascum ceteris candidior. sed pbatissimus de india transportatur. hic lapis a dyascoride intomar dicit et dicit valere hunc lapidem ad victoriam obtinendam. et dicit etiam qz generat et conseruat amicitiam.

De auro.

Capitulum. iij.

Aurum ab aura

est dictum vt dicit yfido. li. xvj. eo qz repulso aere plus refulget. natura le em est vt metalloz splendor plus fulgeat luce aliqua repulsius. Hinc et aurarij sunt dicti quoz fulgor splendor reddit. Aurum autez radians et fulgens dicitur abrisum. eo qz splendore obradiat ac fulgore. Est em coloris optimi quod hebrei opbaz. greci ho dicunt crison lamina ho tenuissima ex qua inciduntur fila aurea brathea nuncupat. hucusqz yfido. ca. de metallis. Scdm aristo. aut li. methoz parū ante finem dicit. qz aurum sicut et cetera metalla materialiter pcreatur ex sulphure subtili rubeo et de viuo argento subtili et albo. plus autē cōcurrit in eius cōpositione de soliditate sulphurea qz de aereo aquoso viui argenti. et ideo aurum solidius est et ponderosius qz argentum in cōpositione plus de argento viuo qz de sulphure albo cōcurrere cōsuevit sicut idem dicit. Auro ergo inter metalla qz ad substantiā nihil solidius ē aut cōpactius. et ideo i igne positū nō leuaporat. nec etiā in pondere minorat. vñ in igne nō cōsumit sed solū qñ vi caloris liquefcit. si qd autē habet annexe impuritatē et scorie deponit ppter quod et ampli⁹ depurat et fulgidi⁹ inuenitur. nihil em inter metalla est ductilius qz tāte est ductilitatis qz inter incudem et malleū sine ruptione sine dissolutione partium in bratheas. id est tenuissimas laminas dilatatur. nec etiam inter metalla qz ad formā et speciē ē pulchrius. et iō inter omnes picturabiles formas siue species primū et precipuū locum auri obtinet pulchritudo. vnde forma est et decor tam colorū qz metalloz. Item nihil inter metalla qz ad virtutem inuenit efficacit⁹ cuius virtutez describit Plat. dicens. Aurū inquit temperatius ē omni metallo et purius. et ideo virtutē habet pfo-

ratiaz et supfluitatū coadunatarū in corpore exteriuam. et ideo valet cōtra leprā. et elephācie passionem vtiliter emendandā. limatura autē in cibo aut in potu siue in medicina ad preservationem a lepra vel saltem ad ei⁹ occulta-tatōem. valet qz eius frequens vsus ab ea pseruat et occultat vt dicit Auic. Item eadem limatura cum succo boraginis et osse de corde cerui valet contra sincopim et cardiacā passionem. Item lamine auree candētes in vino extincte. vinum faciunt vtile cōtra vicia splenis et alias passiones multas. Item vstura facta cū instrumento aureo melior est qz ex alia materia vlt metallo. locum em adustionis custodit immunem a fetore. Item puluis cadimie auree oculis impositus maculas oculoꝝ corrodit. Confortat aurum membra qzuis eis nō incorporet nec ea nutriat. valet autē depurādo et asperitate sua supfluitates que mēbra ledebant extergēdo sicut idem dicit Plat. Itē aurū calefactū tollit pilos a membro qd inde exustū fuerit aut fricatum et iterū crescere nō pmittit vt dicit constā. Item aurum pculsum nō resonat sicut es vlt argentum nec crepat nec finditur sed potius extendit et equaliter dilatat nisi ei fuerit aliud metallū adulterinū modo aliquo incorporatū. nā qz diu es vel auricalcū cū auri sustātia est pmixtum semp sub malleo scindit et semp ad susceptionē debite forme sub mallei ictu inobediēs inuenit. et ideo. necesse ē vt omne supflūū ab eo per excoctionez auferat vt efficiatur ductile. et aliquod vas cū optata forma exinde pducat vt dicit Greg. Quādo autē lamina vel brathea aurea cū argentea subducta debet malleando incorporari. necesse ē a tribus maxime precauere scz a puluere vto et humore qz si aliqd hoz inter aurū et argētū se pmiscuerit ne quaqz vnū cū altero se tenebit. et ideo opz vt in loco valde mūdo et quieto hec duo metalla adinuicē vniātur. qñ autē mō debito sic vniunt inseparabilis fit vnio. ita qz abinuicē nō possunt vterius separari. De auricalco. Ca. v.

Auricalcū vt dicit

Pli. est dictū qd cum sitis siue cuprum. resplendet supficialiter sicut aurum. es em greco sermone calco vocat. Auricalcum itaqz habet et duriciem eris siue cupri ex mixtione aut eris et stanni et auripigmēti et quibusdam alijs medicaminibz perducitur in igne ad colorem auri vt dicit yfidorus. Colorem itaqz habet auri et similitudinem sed non valorem. vasa etiam diuersi generis artificialia

et pulcra in sui nouitate auri speciem ptenden-
tia ex auricalco pparat sed paulatim a fulgore
primo hebetant et quasi rubiginant. et tamco-
lore q̄ odore cupreo suam materialem rubigi-
nem protestant. In istis vasis cibaria et vina
diutius reseruata sapore horribilem cōtrahūt
ex eris vicio et odore. colliria tamē que oculoꝝ
sunt medicamina in eis vtiliter reseruant et ex
eris fortitudine acuiuntur vt dicit. **Pla.**

De auripigmento. Capitulum. vi.

Auripigmentum
est vena terre siue genus lapidis scilicet
libilis et fragilis auri speciem ptendens in colo-
re et vocat alio nomie lapis arsenicus. Et est
duplex scz rubeus et citrinus. et habz fm **Dyasc.**
naturā sulphuris calefaciēdi et desiccandi. qui
si apponatur eri ipm in albū trāsmutat et omnia
corpora metallina preter aurū exurit et deua-
siat vt dicit **Dyasc.** fm **Pla.** aut auripigme-
tum calidū est et siccū in quarto gradu. et est ve-
na terre. et duplex species rubeū scz et citrinū
citrinū aut cōpetit medicine. habet aut virtutē
dissoluenadi atrahēdi et mūdificādi. vñ valz al-
maticis et malū anhelitū habentibz ex humidi-
tate si inclinato capite fumus eius recipiat. Ex
auripigmento fit pilocraciū id est vngentū de-
pilatorium vt pili faciliter amoueant qñ coqui-
tur cum calce viua. Valet etiam cōtra serpig-
nem et impetiginē. si locus cum sapone et auri-
pigmento leniter inungat. sed statim locus inun-
ctus abluatur. qz si vngentū tale ibi diu mane-
ret bonam carnem sicut et malam corroderet z
excoziaret. naturam em̄ habet incisiuā et corro-
siuam. vngues etiam deturpatos et deformes
facit cadere vt crescant meliores vt dic **Pla.**

De argento. Capitulum. vii.

Argentum a gre-
ca appellatōne vt dicit ysidorus est
dictum. nam argiron argentum vo-
cant cui mirum in modum accidit qz cum sit cā-
didum impressum corpori lineas nigras vt dic
ysidorus. reddit. In eius compositione sūt vi-
num argentum et sulphur album. plus aut est
ibi de aereo et aqueo z argentouino q̄ sulphu-
ris. et ideo nō est tanti pōderis sicut aurum vt
dicit **Richardus rufus.** Est autē argentū du-
plex scilicet simplex et compositum. simplex au-
tem liquidum et vocatur argentumuiuum. cō-

positum autem argentum solidum. compositū
ex argentouino puro et sulphure albo nō vren-
te vt dicit **Aristo.**

De argentouino. Capitulum. viij.

Argentū autem
uiuum est substantia aquea mixta
cum subtili terreno forti admixtiōe
et indissolubili. et habet hoc ex magna siccitate
terrea que nō liquefcit in superficie plana et ideo
nō adheret sicut id quod est aquosum. Est au-
tem eius substantia alba ex claritate aque subti-
lis et ex albedine terre bene subtiliate et digeste
habet etiam albedinē ex admixtione eris cū pre-
dictis. Habet aut argentumuiuum hoc sibi natu-
raliter p̄rium qz nō coagulatur per se sine sul-
phure sed cum sulphure et cum plumbi substā-
tia congelatur. Ideo dicitur ibidem qz argen-
tumuiuum et sulphur sunt elementum. id est
materia et principium omnium liquabilium
scz metalloꝝ. hec omnia dicūt in li. meth. exp̄sse
et etiam **Arist.** sic exponit. Argentū itaqz uiuum
oim metalloꝝ d̄r eē principium. et id respectu eo-
rū est simplex elemētū. De sua aut virtute z na-
tura diuersi diuersa posuerūt. qd aut d̄ h̄ senti-
ant medici patere p̄t p̄ hec vba. argentū ingt
Pla. uiuum. calidū d̄r eē et hūidū in gradu q̄r-
to. q̄zuis a q̄busdā iudicat frigidū et in eodem
ḡdu. z qz sit calidū ostendit p̄ effectū eo qz dissol-
uit penetrat et incidit. h̄ qz actualit̄ sentit̄ mltū
frigidū. abusuue frigidū iudicat. Qu aut aliq̄ di-
cūt argentumuiuum ex qdā vena t̄re p̄ excoctōz fieri
falsū eē p̄ eo qz p̄ calozē ignis facillie ī fumum
extenuat. h̄ a trāgignit̄ et q̄si aq̄ p̄fluēs p̄crea-
tur. diutissime eē ī vase frigido z solido p̄serua-
tur. tāta aut ip̄i eē coherētia z fortitudo qz nulli
rei p̄t admisceri nisi p̄mit̄ extinguit. extinguitur
at̄ cū salina qñ cū ea fricat. z maxie qñ cinis sa-
liue addit. z maxie qñ puluis ossis sepe sociat.
est at̄ argentumuiuum defacili ī fumū euaporatiuum
z resolutiuū cuius fumus maxie obest astātibz. in-
ducit em̄ palsum z tremozē relaxādo neruos et
remolliēdo. Ore acceptū v̄l auri imissū occidit
mēbra p̄fodiēdo. circa qd̄ piculū maxime valz
lac caprinū ī quātitate maxia epotatū cū conti-
nuo motu patiētis. Ad idē sp̄aliē valet deco-
ctio vini cū absinthio z yfopo. huculqz **Pla.**
Dicit at̄ argentumuiuum eo qz incidat materias in
q̄s mittit vt dic **ys.** li. xvi. vbi et h̄ s̄biūgit. h̄ iqt
ē liquidū qz p̄currit. Inuenit at̄ sp̄aliē ī fornacibz
argētarijs guttaz p̄cretōe. tris v̄l tectis iherēs
sepe em̄ in vetustissimo stercore cloacaz vel pu-
teoz limo iuenit. fit ei ex nimio imposito p̄ca-

le ferrez patena testea superposita. debet antè vasculam circūlitum circūdari carbonibz ꝛ tūc argentiniuum distillabit. sine em hoc argento neqz aurum neqz es inaurari potest. Tūc aut virtutis est vt si sup sextanū argentiniui centearium sacum supponas oneri statim resilit. si vero auri scrupulum supposueris lenitatem eius in se statim rapit. Ex quo patet nō pōdus esse sed naturam cui cedit. Potū datum interficit ponderis causa. Seruat aut melius in vas vitreis. nam ceteras materias perforat ꝛ corrodit. Hucusqz ysi. li. xvj. ca. de metallis. Argētum ergo est albū claz sonoz purū ductilitatis habens multū. minus tñ q̄ aurum. Balsami potissime cōseruatū. virtutis in iaspide iuuatiū. Maiorē em virtutem habet iaspis in argēto q̄ in auro vt dicitur in lapidario. liquabile ꝛ in igne resolutiū et liquefactiū. colozem habet igneum rubeum. infrigidatū ꝛ iterū efficiatur candidū atz durum. et q̄uis grossum sit et materiale respectu auri. tam ē post aurum i valore et precio obtinet inter metalla principatū. Est em medicinale et multarū egritudinū curatiū. nam eius scoria siue spuma vulnera sanat et replet. et carnes superfluas in eis crescere nō permittit. cicatricē inducit sordes corporis mūtificat. cantherium a fetore custodit. ꝛ forat fluxibilia membra ꝛ cōstringit. ex cōtactu terre rubiginem cōtrahit. sed ex arene et salis cōfricatione colozē pristinū recipit et resumit.

De adamante.

Capitulū. ix.

Adamas ē lapis indicus puus et indecorus ferrugineū habens colozes et splendorem cristallinū nunq̄ tamē vltra magnitudinem nucleiauellane ē repertus. hic nulli cedit materie nec ferro quidē nec igni. nec vnq̄z incalescit. vn̄ a grecis vis indomita appellat. sed cū sit innictꝝ ferro. ignis cōtempoz. rumpitꝝ sanguie calido ꝛ recenti. cuius fragmētis sculptozes in signandis gemmis et ꝛforandis vtunt. Hic dissidet in hoc a magnete. qz positus adamas iuxta ferrum nō patitꝝ illud attrahi a magnete immo retrahit ꝛ quandā violentiā ferrū a magnete lapide sic attractū. dicitꝝ hic lapis moze electri venena deprehendere. metus varios expellere et maleficis artibz obuiare. Hucusqz ysi. li. xvj. c. de cristallis. Hic lapis fm dyasc. gemma reconciliationis dicitur et amoris. quia si mulier a viro suo fuerit disgressa. ꝛ virtutez adamantis i viri gratiam facilius reuocat. Adhuc dicit idē

q̄ si verus adamas capiti dormientis mulieris supponatur cautiꝝ scire poterit maritus eius an sit casta. nam si fuerit casta dormiedo amplecti cogitꝝ vi lapidis maritū suū. si ꝛo fuerit infidelis ab eo subito resilit et velut lapidis presētia iam indigna subito de lecto cadit. Virtus etiam huius lapidis est vt dicit Dyasc. q̄ cum in lacerto sinistro gestatur valet contra hostes cōtra insaniam. rixas et iurgias. cōtra incubos ꝛ fantasmata. cōtra varia somnia et venena.

De ametisto.

Capitulū. x.

Ametistus lapis est indicus qui inter gemmas purpureas obtinet principatꝛ vt dicit ysidꝝ. Est aut ametistus colozē purpureo et violaceo permixtus quasi rosa nitens et leniter fundens quasdam flamulas et emittens. Ii. Alterum eius genus descendit ad iacinctū non ex toto igneum sed vini colozem habēs. Et sunt species eius quinqz Iiidꝝ. Sed vt dicit dyasc. purpureus nobilior est et aliꝝ vtilior. nam ꝛtꝝ eiꝝ cōtra ebrietatem est et facit vigilem et malarepellit cogitationem et bonum cōfert intellectū et inest ei mollicies ad sculpendū.

De achate.

Capitulū. xj.

Achates ē gēma nigra habens albas venas. et dicitꝝ achates a flumine eiusdem nomis existentis in sicilia iuxta quod est gemma primitus inuenta vt dicit ysidꝝ. modo aut in pluribus regionibus inuenitur. Est autem quoddā genus creticum vt dicit dyascorides cum venis ceruleis. Aliud genus est indicum variū cū guttis sanguineis. primum em genus vt ysidꝝ. dicit credit valere magicis artibz. nā ipa tempestates cōuertit. sistūt flumina sicut dicitꝝ. Idē etiā genus vtile est fm Dyasc. ad regū fortūa et simulacra monstrāda somnioꝝ. Creticū autē genus mutat pericula. gratum facit et placentem et ꝛsuasozē et facundū et vires cōfert. tercium genus scz indicū visū fouet contra situm ꝛodest. cōtra venenū valet. et accessio eiꝝ odorifera est vt dicit Dyasc.

De abestone.

Capitulū. xij.

Heston archa
die ē lapis ferrei coloris ab igne no-
men sortitus eo q̄ semel accēsus nū
q̄ extinguit. de quo fabricatū est illud mecha-
nicū de quo gentiles capti sacrilegio mirabant̄
In quodam cōm tēplo veneris erat factū cāde
labriū in quo erat lucerna sic ardens vt nulla tē-
pestate et nullo ymbre extingui posset vt dicit
ysid. li. xvj. in ca. de gemmis.

De absiso. Capitulum. xiiij.

Absisus ē gēma
nigra ponderosa distincta venis ru-
bentib. hec calefacta igni septē die
bus calorem tenet vt dicit ysid. ca. de nigris gē-
mis.

De alabandina. Capitulum. xiiij.

Alabandina est
gemma dicta ab alabanda regione
asie cuius color similis est calcedo-
nio sed rarior vt dicit ysid. ca. de cristallis. fm
Dyasc. aut alabandina est gemma clara et sub-
ruta vt cardius cuius virtus est sanguinem pro-
uocare et augmētare.

De argirite. Capitulum. xv.

Argirites est gē-
ma argento silis hñs stigmata au-
rea. cui silis est i colore andromaya
Est em lapis cui⁹ color argēteus ē vt dicit ysid.
cui ē forma quadrāgula sic tessere et fortitudo
sic adamātis. huic putāt magi nomē impositū
ab eo q̄ aimoz impet⁹ vel iracūdias credit re-
frenare vt dicit ysid. ca. de gemis aureis.

De astrione. Capitulum. xvj.

Astrion ē gēma
indica cristallo ppinq̄ in cui⁹ centro
lucy stella fulgore lune plene. sic aut
dicit ab astris eo q̄ eis opposita fulgore rapit
ysid. ca. de cristallis.

De allectoria. Capitulum. xvij.

Allectoria siue al-
lectori⁹ ē lapis q̄ innenit̄ in vētricu-
lis gallinaceis. cristallo obscuro silis
cui⁹ vltia magnitudo ē ad fabe quātitatē. hic
in certamie fm magos credit reddē hoies in-
supabiles et inuictos vt dicit i lapid. De hac gē-
ma dicit dyasc. allectori⁹ lapis excitat venerem

gratū facit et constātem ac victorez discretū et
oratore amicos reformat ⁊ reprimit i ore sitim.

De asterite. Capitulum. xvij.

Asterites ē gem-
ma candida inclusā continēs lucem
sicut stella intus ambulantez redditqz solis ra-
dios candidantes.

De amatide. Capitulum. xix.

Amatides ē lapis
vel gēma a qua si vestis fuerit cōta-
cta cōtra ignem resistit et si igni im-
ponat̄ non ardebit. sed splendore accepto niti-
dior apparebit. et est similis allumini scissili. om-
nibz magoz maleficijs obuiās ⁊ resistens vt di-
cit ysid. lib. 20. xv. ca. x.

De bitumie. Capitulum. xx.

Bitumē est terra
a gleba limosa et viscosa i locis pre-
cipue palustribz generata. Est au-
tez fm ysid. li. xvj. ca. ij. quedaz terra glutinosa
que iuxta lacū asphalti i iudea rapitur. cui⁹ na-
tura est ardens et igni cognata. et ē tante tena-
citat̄ q̄ nec aqua nec ferro rumpitur. sed solū
sanguine menstruali. Est aut̄ utilis ad nauium
cōpagnatōem. de hoc bitumie dicit in Plaē.
asphalti id est bitumen iudaicum calidū et sic-
cum in tercio gradu. et est terra nigri coloris et
ponderosa et fetida. et est terra vt dicunt alig
de spuma maris mortui generata et ad modū
terre indurata. habet autem virtutem attra-
hendi consolidādi et consumendi. et multū va-
let ad vulnera et vlcera consolidanda si pul-
uerisatur et sicco vulnere supponatur. et si vulnus
fuerit multū longum et latum. Valet etiaz ad
passiones matricis spūalia cōprimētis. si pona-
tur sup carbones ⁊ fum⁹ eius q̄ est fetidus sup
os et nares p̄trahat̄. Valet in sup fleumaticis
somnialetis litargicis. qz fleuma de capite mul-
tum purgat vt dicit Plaē.

De berillo. Capitulum. xxj.

Berillus ē lapis
indie⁹. viriditate similis smaragdo.
sed cum pallore. Politur ab india
in sexangulas formas vt coloris hebetudo re-
percussu angulorum excitet. aliter aut̄ politus
non habet fulgorem. Genera aut̄ eius sunt de-
cem vt dicit ysid. ca. de viridibus gemmis. vbi

etiam statim subditur crisoberillus species scz est berilli. cuius pallida viriditas in aureū colorem respēdet. et hunc etiā india mittit nobis. berilli virtutes describit dyasc. dicens. Int̄ berillos qui magis pallet melior est. virtus ei⁹ cōtra pericula hostiū et cōtra lites inuictū reddit et mitem. ingenū bonum adhibet. valet cōtra vicia epatis et cōtra suspiria et eructatōes. humidos oculos sanat. manum gestantis exurit si solis oculis radio opponat. homiē magnificat et amorē cōiungit coniugalem.

De calculo.

Capitulum. xxij.

Calculus ē lapill⁹ terre admixtus rotundus atz durissimus. purus et ex omni parte lenissimus atz planus. dictus aut̄ est calculus eo qd si ne molestia sui breuitate et planicie a pedibus cōculcet. cui cōtrarius ē scrupulus. lapillus scz asperrimus et minutus qui si int̄ pedem et calcem incidit valde nocet. hinc ⁊ saxa dicitur scrupea id est aspera atz dura vt dicit ysid. li. xv. ca. iij. sepe aut̄ lapillus in corpe animalis ex calidis et viscosis humoribz nunc in vesica nūc in renibz generat vt dicit Constant. quere supra libro septio de passionibz renum. ca. de calculo.

De cote.

Capitulum. xxij.

Cotē est lapis sic dictus eo qd ferrū ad incidendū acuat. cotis em̄ greco sermōe incisio d̄r vt dicit ysi. Et ex his alie aquarie sūt alie oleo indigēt in acuendo sed oleū lenes. aqua hō aciem acerrimā reddit vt dicit ysi. libro eodem ca. iij. hoc aut̄ cotis pprium habet qd in hoc qd acuendo alteri seruit. paulatim se cōsumit vt dicit Grego. puluis hō eius ab ipius substātia resolutus cōgruit medicine. virtutē habet desiccatiuā repercutiuā. et sanguis restrictiuā vt dicit Constantinus.

De calce.

Capitulum. xxij.

Calx ē lapis adustus cui⁹ admixtione cū arena et aq̄ sit cemetū. Est at̄ calx d̄c̄a viua vt dicit ysid. qz dū sit tactu frigida. int̄ i oculis to feruēt hz vel cōtinet ignē. Quā et pfusa aq̄ statim ignis erūpit latens. Cui⁹ natura aliqd mirum hz. postqz em̄ arserit aquis incēdit. quibus solet ignis extinguī. oleo hō extinguit quo solet ignis accendi. Usus eius est fabrice necel-

sarius. nam lapis lapidi nō potest herere fortius nili calce sit coniunctus. Calcis autem que fit ex lapide albo et duro melior est structuris. Ex molli hō vtilior ē in tectis. Hucusqz ysid. lib. xvj. ca. iij. Calx autem fm̄ Plaf. calida est et sicca i quarto gradu. que mixta cum oleo p̄stulas et vulnera putrida inuat et incisōes bene consolidat. carnem sup̄flua corrodit nec i vulnere crescere p̄mittit. Calx viua cum auri pigmento ⁊ aqua ad modū pulvis decocta pilos cadere facit. quia suo acumine poros aperit vt dicit Constant. et Plaf.

De cemento.

Capitulum. xxv.

Cemetū est calcis et arene cum aqua tempate cōiunctio et mixtura que ad lapides cōiungēdos et parietes liniendos ⁊ dealbandos summe est necessaria. In picturis et coloribus parietū primū stramentū ⁊ principium est cemetū. Melius aut̄ adheret humefacto. ⁊ maxime si fuerit de plastro siue gipso. nam vt dicit ysidorus. gipsum calcis est cognatum. Optimum autem omnium lapidū est de lapide speculari factum cementum qui lapis translucet sicut vitrum et multum scissibilis in tenues crustas vt dicit ysid. et est idem quod plastrum quod in greco dicitur gipsum sed in teutonico speretalonum nuncupatur.

De carbunculo.

Capitulum. xxvj.

Carbunculus lapis est p̄ciosissimus sic dictus qz vt carbo est ignitus. cuius fulgor nocte vincitur. lucet em̄ in tenebris adeo vt flamas ad oculos vibret. Genera eius sunt duodecim. s̄ prestantiores sunt qui fulgent et emittunt radios sicut ignis vt dicit ysidorus libro. xvj. ca. xij. Ibidē subditur carbunculus grece antrax dicitur. gignitur in libia apud trogoditas. Inter has duodecim species precellit antracites qui ignei est coloris. sed candida vena p̄cinctus. cuius est proprium qd proiectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur. sed aqua perfusus exardescit. Alia est species carbunculi nomine scandasirus a loco indie vbi inuenit sic dictus. in cui⁹ specie velut intra lucidos ignes apparēt quedā gutte q̄i anree. et hec gemma est precij incomparabilis re-

lpectu aliarū. Alia ē spēs q̄ signes appellat̄ a la
cernarū fragrantia sic dicta. et hanc gemmam re
missum carbunculū dicūt. Et est duplex. vna q̄
vt purpura radiat. altera velut coccinei coloris
seu ruboris. hec a sole vel actu digitorū calefa
cta paleas et cartarū folia ad se rapere dicitur
sculpturis resistit. si hō aliqñ sculpta fuerit dñ
signa in cera imprimit quasi quodaz animalis
morsu partem cere secum tollit vt dicit ysid.
ibidem. Ad speciem carbunculi reducit̄ bala
gi⁹ qui rubeus est et plucidus vt dicit Dyasc.
et dicit q̄ hec species carbunculi in vena saphi
ri inuenitur. et ideo ex vicinitate saphiri quādā
nebulam ad modum fauille circa ignem balagi
us cōtrahit que circa eius superficie se diffundit.
et hoc patet sensibiliter si diligentius cōtēplet̄.

De crisoprasso.

Capit. xxvij.

Crisoprassus est
lapis ethiopicus quē lux celat. et p
dit obscuritas. de nocte em̄ ē igne⁹
de die hō aureus vt dicit ysid. ibidem. In die
em̄ quasi euanescent et fulgorē amittēs q̄ si au
rum expallescit. Est aut̄ alia species crisoprassi
quā india nutrit. hic crisoprassus similis ē pras
sio in colore siue porro. et respergit̄ quibusdaz
guttis aureis vt dicit in lapid.

De calcedonio.

Capit. xxviij.

Calcedonius est
lapis pallidus et hebetem preten
dens colorem quasi medium int̄ be
rillū et iacinctum vt dicit in lapidario. Nascit̄
aut̄ apud nasamos vt ferūt diuio ymbre. et in
uenit̄ ad repercussum lune plene vt dicit ysid. li.
xviij. Nō inuenit̄ nisi tricolor vt dicit lapid. Om
nia eius genera sculpture resistunt. calefact⁹ pa
leam attrahit. ysid. Hic lapis pforatus et por
tatus facit vincere causas. et valet cōtra illu
siones demonū et virtutes cōseruat vt dicit dya
scozides.

De crisolito.

Capitulū. xxix.

Crisolitus est la
pis et ethiopicus. vt aurū lucens. et
vt ignis scintillās manū colore ē si
milis. declinat̄ ad virorē in auro posit⁹. in sini
stro lacerto gestatus dicit̄ terrere demones et
fugare. iuuat cōtra timores nocturnos. et me
lancoliā minuit aut depellit et cōfortat intelle
ctum vt dicit Dyasc. Crisoliti quedaz species
est crisolimpbis. cui⁹ color de die aureus. dno

cte hō igneus iudicat. Est et alia species cris
oliti que dicitur crisolentus colore aureus. eius
aspectus de mane pulchrior est. deinde babea
tur eius color. et est ignis capacissimus. qui si in
sta ignem fuerit citius inflammat. vt dicit ysi.
li. xv. ca. de gemmis aureis.

De celidonio.

Capit. xxx.

Celidonius lapis
est modicus tamē preciosus. Hui⁹
due sunt spēs scz niger et rufus. de
ventre hyrindinis extrahunt. parui qdē sunt
et deformes sed in virtutibz nō sunt maioribus
impares immo multis alijs sunt maiores. Va
let em̄ rufus cōtra lunaticā passionem et cōtra
insaniam et antiquū languorē. facundū facit et
gratum et placentē. Niger hō valet cōtra no
xios humores et febres et iras. et lotus aqua sa
nat oculos. hec dicitur in lapidario.

De cristallo.

Capitulū. xxxj.

Cristallus lapis
est relucens clarus et colore aquos⁹
creditorqz nix vt glacies p multoz
annoꝝ spacia indurata. vnde et nomen ei gre
ci dederūt. gignit̄ in asia et cipro. maxime in se
ptentrionalibz alpibz vbi in estate sol feruentis
simus inuenit̄. et ideo quia annosa et diuturna
est ibi glacies ideo speciem reddit hanc que cri
stallus nominat. Hic si fuerit oppositus solis
radijs adeo capit flammam vt aridis fungis ignē
prebeat. Usus eius ad pocula destinat. nihil
aliud operatur q̄ frigidū facere potest. Huc
usqz ysi. li. xvj. ca. xij. de cristallo at̄ dicit Dyasc.
cristallus nō vi frigoris tm̄ s̄ vi magis terrestrei
tatis in lapidez indurat. color aut̄ illius glaciei
est similis. huius virtus est cōtra sitim et ardo
rem qui tritus melle et potat⁹ lacte replet vbe
ra. si ex causa calida lac prius sit amissus. Et eti
am sumptus in potu valet cōtra colericā passi
onem et viscerū. si nō assit cōstipatio. Lapis est
luci puius. vnde litteras et alia que in eo ponū
tur manifestat. Qu autē ex aqua materialiter fi
at cristallus dicit Gregorius super primū Eze
chiei. habz inquit aqua ex se fluitatem. sed per
frigoris vehemētiā in cristalli conuertitur
firmitatem. vnde in Ecclesiā. scribit. Flauit
ventus aquilo et congelauit cristallum zc. Et
huius assignat Aristotiles ratōnem in li. meth.
ibi. lapidea de substantijs mineralibus materia
liter sunt aqua vt dicit Richardus rufus. lapi
des mineraliū sunt de aqua sed quia habēt de

terrea siccitate plus q̄ liquabilia. ideo nō cōge-
lant solo frigore aquoso sed etiā a terre siccita-
te qua pmiscet et quare aquosū terreū vitreū
q̄ sup aquā dñatur vincit frigiditas supdu-
cta. ex quo p̄ q̄ vera est ratio Greg. et eccle. q̄
dicunt q̄ ex aqua potest cristallus generari.

De ceramio.

Capitulū. xxxij.

Ceramius est la-
pis cristallo similis ceruleo colore i-
fectus. et est apud germanias. alter
est hispanie rutilās vt flāma. hi cadunt de lo-
cistronitru. et dicunt cōtra vim fulgurū opita-
lari vt dicit ysid. ibidē. Idem in lapidario vbi
dicit. Cui tonat horrēdū cuz fulminat igne
us ether. Rubibz illisum celo cadit iste lapillus
Qui caste gerit hūc a fulmīe nō feriet. nec do-
mus aut ville quibz affuerit lapis ille. Virtus
vtriusq̄ est ad prelia et causas vincēdas. et va-
lent ad dulces somnos vt dicit ibidē.

De corallo.

Capitulū. xxxij.

Corallus nascit̄
in mari rubro. et q̄ dia tegit aquis
lignū ē. Et statim q̄ extrahit et tāgit
aere i lapidem indurat. Sūt aut rami eius sub
aqua candidi et molles. extracti cū retibz rube-
scūt et lapidificāt. vt dicit ysi. ca. de rubus gem-
mis. Et sequit̄ ibidē quātuz apud nos p̄ciosa
est indica margarita. tāto p̄ciosior est corall⁹
apud indos. hunc magi dicūt resistere contra
fulmē. Ysid. Idē dicit i lapid. Sp̄ius ē ait 30
roastes mira potestas. Fulmīa tipbonas tēpe-
statesq̄ repellit. A quocūq̄ gerat. Est at̄ du-
plex. albus et rufus et nūq̄ ultra semipedē lon-
gior inuenit. rufus maxime valet cōtra omnem
fluxum sanguis. cōtra epilēciā et cōtra dyabo-
lica et varia mōstra. multiplicat fruct⁹ et expe-
dit fines et principia negocior̄.

De corneolo.

Capit. xxxij.

Corneolus lapis
est rufus et obscur⁹ utilis tñ ē et p̄ci-
os⁹ q̄ i collo suspēs⁹ v̄ i digito por-
tat⁹. In disceptādo surgētes mitigat iras. Sā-
guinis ex mēbro sistit quēcūq̄ fluozē. Preci-
pue talē patitur si femia fluxū vt dicit i lapid.

De dyonisio.

Capit. xxxij.

Dyonisius lapis ē
niger vel fuscus rubentibus venis
sparsus. vocatur aut̄ ita q̄ si aq̄ mi-
xtus cōteratur vinū flagrat. et tamen quod in
illo mirum est ebrietati resistit vt dicit ysid⁹
libro. xvj.

De diadoco.

Capit. xxxvij.

Diadocos lapis
est pallidus lucens vt berillus. et est
aptus ad respōsa a demonibz obti-
nēda. excitat em̄ demōes et fantasmata. et si de
functo q̄s forsan applicet illū p̄tin⁹ assent̄ soli-
tas emittere vires. Naz sacer hic lapis ē et que
mors sternit abhorret licet dicit in lapidario.

De ere.

Capitulū. xxxvij.

Ere a splendore
aeris est vocatū vt dicit ysid. Apud
antiq̄s em̄ anteq̄z ferri cognit⁹ fuit
vsus. ere primi p̄scindebāt terrā et belli certa-
mina pagebāt. tunc aurū et argētū reijciebant
nunc hō aurū in summo honore ē. Sic voluē-
da etas cōmutat tpa rerū. hōba sūt ysid. li. xvj.
Idem aut̄ es ē et cuprū. q̄ vtrūq̄ ex eodem la-
pide p̄ decoctōem ignis resoluit. Lapis calore
ignis resolutus i es cōuertit. Job. xxvij. Com-
ponit aut̄ es sine cuprū sic et alia metalla ex sul-
phure et argētouiuo. Et hoc accidit q̄ plus ē de
sulphure q̄ de argētouiuo. et sulphur ē t̄reuz
et nō purū rubeū habēs colorē adurentē. Ar-
gentū hō vinū mediocre nec nimis grossū nec
nimis subtile. Et et tali cōmixtione es generat̄
sic dicit Aris. Sic at̄ dicit ysi. ca. d ere. Es si fuerit
admixtū cū alijs metall colorē mutat p̄t et hū-
tē vt p̄z i auricalco et i ere cōcchio q̄ cū distis me-
tall ē p̄mixtū vñ q̄dā ē albū ad nitorē argēti ac-
cedēs. aliud fuscū sp̄em auri expmēs. terciū in q̄
cūctor̄ ē tēperies. Est et aliud gen⁹ eris qd̄ d̄
coronarium quod sc̄z ex ductili ere i lamias at-
tenuat et felle tauri tingit. speciem auri p̄tēn-
dit in coronis histronū vnde et coronariū ē vo-
catum. Es aut̄ quod ductile est et malleo pro-
ducitur regulare appellat̄. ecōtra fusile qd̄ tñ
funditur. sed quod fusile est sub malleo fragile
est. quando autem es bene purgat̄ et ab omni

bus vicijis excoquit ductile efficit et regularare.
Omne autem es in frigore magno melius fundit.
Es celerius rubiginem contrahit nisi oleo perungatur. Item inter omnia metalla est vocalissimum et maxime potestatis. Hucusque ysi. libro xvj. maxime conuenit vsui tubarum et tympanorum propter suam sonoritatem et durabilitatem lapis unde excoquitur est maxime duricie et compactationis. unde non facile frangitur nisi prius in rupe igne fortissimo exuratur. Octies autem vel nonies comburitur antequam extrahatur perfecte de lapide et purgetur sicut mihi sepius certissime asseruerunt (in loco ubi foditur) eris purgatores. Vasa enea rubiginosa sunt et eruginosa nisi sepius arena aspera confricentur. Olfactu etiam et gustu sunt abominabilia nisi cum stanno sint linita. Es etiam si sine stanno fuerit defacili vitur et crematur. ut dicit ysidorus capitulo de stanno. Es vero exustum et paluerisatum ut dicitur in plac. habet virtutem dissoluendi et consumendi et extenuandi et humores noxios expurgandi. vulnera sanandi. caligines oculorum purgat. carnes superfluas corrodit et vitium crescere non permittit ut dicit Plac. et Dyas.

De electro.

Capitulum. xxxviii.

Electrum est vocationem eo quod ad solis radii auro clarius luceat et argento. nam sola poetis electrum dicitur. Efficacius autem est hoc metallum omnibus metallis et nobilissimum. Huius tria sunt genera vnum quod ex primo arbore fluit quod succinum dicitur. quando enim primo fluit de arbore est liquidum gummi sed post induratum calore vel frigore in duriciem lapidis conspiciuntur ut cristalli. Alterum genus metallum dicitur quod naturaliter inuenitur et in precio habetur. Tercium sit de tribus peciis auri et vna argenti. electrum vero quod naturale est illius est nature ut in conuicio ad lumina clarior cunctis metallis fulgeat et venenum prodat. nam si eo infundas stridorem edit et in colores varios in modum arcus celestis se mutare subito consuevit. Hucusque ysi. libro. xv. de metallis vlt. De electro autem artificiali dicitur super Ezech. dum aurum (inquit Greg.) miscetur cum argento. argentum ad claritatem crescit. aurum autem cum claritate argenti temperatum virtutem suam non perdit sed tantummodo ad decorem coadmixti argenti aliquantulum expallescit. Electrum etiam verum a quibusdam arpaço dicitur eo quod attritu digitorum accepta coloris anima folia et paleas vestimentorum fimbrias rapiat et attrahat. sicut magnes ferrum ut dicit

ysid. libro. xvj. ca. de rubris gemmis. Defacili autem quocumque modo homo voluerit recipit colorem et tincturam. Unde de radice auense et conchilio defacili inficitur ut dicit idem ibidem.

De echite.

Capitulum. xxxix.

Echites lapis est indicus et persicus qui in litonibus oceani infimi tam indici maris quam persici inuenitur. Est autem lapis colore puniceo sicut dicitur in lapidario. et est duplex ut dicit ysid. scilicet masculus et femina. unde et bini semper in nidis aquilarum inueniuntur. nec sine his parere potest aquila. et ideo aquila istos seruat in nido suo. Horum masculus durus est et similis galle et subrutilans. feminus vero mollior est. et hi lapilli alligati parienti faciunt partus celeritatem et etiam faciunt aliquando abortiri si nimis diu ibi dimittuntur. et aliquid excidit vulue nisi cito a parturientibus auferantur ut dicit ysidorus libro. xvj. ca. iij. Hic etiam lapis more pregnantis alium lapidem in se tenet clausum ut dicit Dyasc. et in lapidario dicitur. Continet hic alium pregnantis more lapillum. Eius virtus est conferre sobrietatem. diuicias auget et amorem et facit victorem et fauorabilem et caducorum prohibet casum. si de venem fraude quis suspectus fuerit si reus fuerit. hic lapis sub cibo eius positus cibum de glutire non permittit. quod si lapis subtractus fuerit cibum de glutire non tardabit.

De emachite.

Capitulum. xl.

Emachites lapis est rufus ferrugineus affricus et indicus ac arabicus sic dicitur eo quod cruore resolutus in colorem sanguineum mox erumpit ut dicit ysid. valet contra vesice fluxum et oculorum dolores. contra venenum et serpentis morsum et ventris fluxum omnem sanguinem stringit et maxime muliebrem et ginginarum ut dicit Dyasc. In plac. autem dicitur frigide et sicce esse complexionis. et habet virtutem construendi fluxum sanguinis. dicitur autem ab emach quod est sanguis et echites quod est sisto et. unde valet emoptoicis. id est sanguinem vomentibus et dissentericis singulare presidium est.

De elitropia.

Capitulum. xli.

Elitropia gem

ma est viridis cū guttis puniceis ve-
nis sanguineis sup̄spersa. Et est di-
cta ab effectu. q̄ si ponit̄ in aqua radijs sol̄ op-
posita ebullire facit et aquā in vase positā re-
soluit in nebulā. et post paululū resoluūt̄ i gut-
tulas pluuias. Hec eadem etiam gēma vide-
tur posse facere mira. nam posita in pelui in aq̄
clara radios solis mutat. et ex aeris repercussione
obūbrare videt̄ radioꝝ solarū claritatē 7 quē-
dam inducere in aere sanguineū colorē ac si sol̄
ex interpositione corp̄is lunaris ad solē eclipti-
cas pati tenebras videat̄. Et ideo q̄ illa videt̄
solis posse mutare claritatē. elitropia. id est sol-
is auersio nuncupat̄. et hoc expresse dicit̄ ysid̄.
et Dyas. in lapidario. Dicit̄ ex re nomen hñs
est in elitropia gēma. Que solis radijs in aqua
subiecta vacillo. Sanguineū reddit mutato lu-
mine solem. Eclipsimq̄ nouā terris effundere
cogit̄. Et dicit̄ ysid̄. q̄ ita manifestat̄ incan-
tatorū stulticiā et magoꝝ qui in suis prodigijs
gloriātur. Illud̄ em̄ hoim aspectibus in his
que operant̄ sic facit gemma sup̄dicta de qua
exēplificando dicit̄ q̄ herba eiusdem nominis
cum quibusdā incantatōibus additis. fallēdo
visum intuentiū. facit portantē hoim nō vide-
ri. In multis alijs ē gēma hec cōmendabilis. q̄
sanguinem stringit. venena tollit. nec falli pote-
rit qui eas gesserit. zc.

De enidro.

Capitulum. xliij.

Enidros paruus

lapis ē 7 modicus p̄petuis distillat
guttis. nec tamen liquefit oīno nec
efficit̄ aliquo mō minor. vñ dicit̄ in lapid. per-
petui fletus lacrimis distillat enidros. q̄ velut
ex pleni fontis scaturigine manat. Et dicit̄ ibi-
dem q̄ difficile est h̄mōi reddere rōem. quia si
gutta defluit de lapidis substātia q̄re nō mior
efficit̄ vel oīno liquefit. si x̄o res vel aliud ip̄s
ingreditur quid ē q̄ ingrediēs nō repellit egre-
dientē. Potest tamē esse vt mibi videtur q̄ vir-
tus lapidis cōdensat in aquam aerē sibi vicini?
ppinquātem vt iam videat̄ exire de substātia
lapidis qd̄ egreditur de substātia aens. circum-
stantis.

De episte.

Capitulum. xliij.

Histes ē lapillus

rutilās et rubicūd̄. q̄ ex pte cordis
gestat̄ tutū seruat. cōpescit seditio-
nes. coarctet locustas 7 volucres sterles. nebu-
las ac grandies a fructibus t̄re. 7 oppositus soli
ignēz radios emittit. Et si hñc lapidē in aquā
fermentē pijeres cessat̄ eius ebullitio 7 p̄ mo-
dicū frigescit vt dicit̄ ysid̄. et Dyas.

De excolicero.

Capitula. xliij.

Excoliceros la-

pis ē sic dicit̄ eo q̄. xl. coloribus est
difficit̄. 7 ē pū valde 7 efficit̄ oculos
intuētis hois tremulos. i libia ap̄d trogoditas
inuenitur. De ferro. Capitulum. xlv.

Ferrum a ferien-

do est dictū vt dicit̄ ysid̄. sua ē du-
ricie ferit̄ domat 7 cōcutit oīa genēa
metalloꝝ. qd̄ qd̄ q̄uis de t̄ra origiez p̄trabat
durissimū tñ ē 7 solidissimū. 7 iō oīa alia feriedo
pprimit 7 dilatat. et hoc vt dicit̄ ysid̄. iū t̄re ge-
n̄ nomē assumit 7 p̄ h̄ multipl̄ variat̄. q̄ fm h̄
magis durū vl̄ m̄ inueit̄. Generat̄ at̄ ferrum
fm aris. ex argētouino grosso si mūdo neq̄ po-
roso t̄reo. et sulphure grosso in cui? cōpositōe.
p̄ ē de p̄dicto sulphure q̄ de argētouino. vñ.
pp̄ter dominū frigidū 7 sicci 7 terrei ferrū frigi-
dum 7 sicci valde durū ē in suis ptibus 7 p̄pa-
ctū. et q̄ m̄ h̄z in se aerei 7 aquei hūidi q̄ alia
metalla. iō ad resoluēdū in igne difficile ē 7 gra-
ne ad remolliendū vt dicit̄ Rich. Ferramenta
vero cū oleo tēpezare mos ē ne aque frigidita-
te nimīū indurent̄ vt dicit̄ Ili. ferrū ex sanguinis
cōtactu citissime rubiginē cōtrahit. 7 duꝝ eius
substāntiam subintrauerit vix recedit vt dicit̄
Ili. Rubigo est viciū rodens ferrū quod ei ac-
cidit vel sue substāntie impuritate siue ex terre
p̄tactu 7 vicinitate. siue ex sāgnis siue cniūslibz
infecti aut humidi vaporis qlitate. Et subdit
idem. a ferro inquit sanguis hūanus effundit̄ 7
de ferro se vlciscit̄. quia de re nulla alia ita cito
per rubiginē cōsumitur sicut quādo humano
sanguine immundat̄. Cū ferro magnes cōcor-
diā habet. vñ 7 magnes ip̄m attrahit 7 ip̄m at-
tractū etiā mediāte vase argēteo vel eneo ip̄m
sequit̄ eiꝝ subijcit̄ 7 obedit. Si ferrū bñ poli-
tū a lumie vl̄ aceto linitū fuerit simillimū fit eri.
rubigie carebit politū ferrū. si cerusa vl̄ medul-
la ceruina fuerit plinitū Ili. Ferrū candens si
in vino vel in lacte sepius extinctum fuerit ip̄m.
vinum spleneticis et alijs morbidis medicare

facit vt dicit Constan. Ferrū etiā vt dicit ysid. accensum igni nisi induretur. ictibz corrumpit rubens in igne nō est vtile ad cūdendū anteq̄ albescere incipiat vel albere. Vnus ferri vtilior est homini in pluribz q̄ vsus auri. et quuis plus diligitur auri species ab auaris sine ferro respublica tute non agit. quia sine eius metu securitas ab hostibz nō hēt. ferro cōmunis iusticia regit. tūc inocētia et iproboz audacia ferri metu coerces sine ferro nullū fere op^o mechanicū vix pficit. nullū edificū cōstruit agricultura nullatenus exercet. Et ideo fm ysid. ē dictū ferrū eo q̄ farra id est semina cōdat. qz sine ferro nec panis de terra acquirit. nec etiā iam paratus panis sine ferro cōgrue diuidit vt in vsu cibi ab homie assumat. Item ferrū ferro acuit vt dicit salomon. nam p̄fricatōne mutua hebetudo ferri iterū attenuat et sic acuit vt inde facilius qdlibet incidat. Scorria dicit ferri immū dicia que in igne excoquit et est sic dicta eo q̄ de ferro ignis violentia sit excussa vt dicit ysid.

De ferrugine. Capitulum. xlvi.

Ferrugo est lima tura ferri sic squama est illud quod euolat ex p̄cussione ferri. et habz virtutem siccandi et attenuandi et ideo valet contra opilatōez splenis. vomitū tamē potēter excitat intantū q̄ aliquando ducit ad mortē nisi puluere adamātis vel aqua in qua p̄ noctē iacuerit ei^o violētia reprimat. cōtra emorroidas dicit esse puluis ei^o optimus. dissenteria hō est fluxum ventris stringit vt in Plaf. Ferrugo etiam dicit ferri rubigo et corrosio dicta a corrodendo. dicit tamē p̄p̄ie erugo ab erodendo nō ab eramento vt dicit ysid. manus siquidem tangētis inficit et maculā deformem post se reliquit quāto ferrum magis purum et politū tanto euidentius et citius a rubigine defedat et difficilius remouet. Nec defacili deponit nisi tribus modis scz p̄ ignis excoctōem. vel p̄ ferre v̄l p̄ lime corrosionem. vel p̄ collisionez lapidis et durioris arenule extersionez. hoc aut habz propriū eruginis infectio q̄ occasione leui reuertit ad locum in quo semel radicatur.

De gleba. Capitulum. xlviij.

Gleba ex collectione pulueris est in vno glomere coadunata vt dicit ysid. libro. xvij. c. primo. Terra em̄ ligata gleba est. soluta vero

puluis. Indurata in globū terra semen non recipit. et receptū erumpere in germen nō p̄mittit. cōfracta hō tegit semina atz nutrit p̄ pluuiam. remollita quādam pinguedinem in se recolligit quā ad seminū. p̄ductōem radicibz circūfundat vt dicit Greg. Aliq̄n etiā glebe naturā in se cōtinent minerales. et ideo ex glebis diuersarū rerū species p̄ducunt sicut dicit Greg. super illum locū Job. xxviij. Lapidēs saphiri locus eius et glebe illius aurum.

De gemma. Capitulum. xlviij.

Gemma dicitur eo q̄ luceat instar gūmi vt dicit ysi. gemme siquidē magnū decore varietate colorū prebent auro. Ideo aut dicit ysid. dicitur p̄ciōse qz rare sunt atz care. omne enim rarum magnū et p̄ciōsum vocat sicut scriptus est. erat sermo dei p̄ciōsus id est rarus. ysid. nec alicui debet videri dubiū aut falsum quin sua sit virtus diuinitus insita gemmis. quia sic dicitur in lapide. Ingens est herbis virtus sed maxima gemmis. Quarū quedā in venis terre inueniuntur et cum metallis effodiuntur. quedaz a profundo maris euomunt et generatōis ipaz locus ignorat et tales gemme sepe in litoribus maris et fluuiorū glareis repiuntur. quedam in corporibz auium et reptilium sepius procreantur. Undecunqz autē gemme venerunt incredibili virtute inueniuntur diuinitus insignes quando nobiles sūt et vere. Nam vt dicit ysi. ca. de gemmis aureis. in quibsdā gemmaz generibz veras a falsis discernere magna difficultas ē. nam sepe ille que sūt falsae et sophisticae veris vident esse simillime. ita vt vix possunt vere a sophisticis deprehēdi. qz quidā vt dicit ysi. p̄ smaragdo vitrum arte inficiunt et fallit oculos subdola quādam viriditatis similitudo. sine fraude em̄ nulla mortaliū ē vita. ysid. omnes aut non trāslucidas gemmas cecās solem^o appellare eo q̄ dēsitare sui obscurēt. ysid. s̄ sepe fallit sic iudicātes. qz pl^o virtus sepe latet ī puulo adamāte ferrugineo et obscuro q̄ in sardio lucidissimo vel berillio.

De gagate. Capitulum. clx.

Gagates est lapis rudis et tñ p̄ciōsus q̄ p̄io ī sicilia et gagate flumie ē rept^o fluore flumis ad ripā tract^o. vñ ē noiat^o. quū in britānia sit plurim^o et exim^o vt dicit ysi. Est aut duplex scz glaucus et niger. niger autem est planus leuis et facile cōbustibilis igni appositus fere sic th^o incensus. aut odore suo serpentes fugat. demo

niacos pdit 7 demonibz ptrarius esse putatur virginitate pdit. qz aqua eius bibita. si bibēs ē hgo non vrinabit. si nō ē hgo statim vrinā emit tet. etiam ptra voluntate vt di. Dyasc. 7 sic hginitas p lapidem experit vt dicunt autozes. Item idem lapis tam niger q̄s glaucus attritu digitorū calefactus paleas leues sibi appositas attrahere consuevit. potus autem cōfert ydropicis. quia nociuū psumit humorē. 7 dicit cōfortare epar sua forsan siccitate 7 etiam occulta qualitate. Item puluis eius appositus dentes roborat debiles 7 laxatos. Item multū dī valē ptra fantasmata 7 nocturnas demonuz vexationes. Item eius subfumigatio puocat mēstrua q̄n casu aliquo sunt ablata. Item dicit sedare dolores ventris q̄n stomachus patitur casu aliq̄ subuersionem. Item vincit p̄stigias 7 carmina dura resoluit. vt dī in lapide. Item valde accelerat partum 7 adiuvat parientem. vt dī in lapide. Unde si lapis tam grossus 7 rudis tā mirabilia operat. nullus ppter exteriorē faciē vili pendendus ē q̄s diu h̄tus latens interiorē ignorat. De hoc autē lapide dicit Isido. i aqua accendit. extinguit h̄o in oleo qd̄ est mirum.

De galactile.

Ca. l.

Galactiles ē lapis

colore cinereus. gustu suavis. qui si attritus fuerit quoddā lacteū de se emittit. vt dicit Isido. lapis in ore clausus turbat mentem. circūdat collo vbera lacte replet alligatus femori dat faciles partus. mixtos aq̄ 7 sale si circūspergat ouili. oues replent lacte 7 scabies fugat ab eis vt di. Dyasc.

De gelacia.

Cap. l.

Elacia gemma

est candida habens speciem granadinis in figura. Et est mire frigiditatis q̄ nunq̄ ab igne calefit. Isido. 7 Dyasc.

De geratice.

Ca. li.

Geraticen lapis ē

niger sed supat h̄tute colorē quem prius abluto si q̄s gestauerit ore dicere mox poterit quid de se cogitat alter sic dicitur in lapidario. dilectū reddit 7 amabilez eū super quē est. sicq̄ pbat h̄tus eius. nā si inunctum fuerit corpus alicuius melle 7 muscis expositū relinquit eū musce si presens fuerit iste lapis. sed si lapidem subtraxerit fugent corpus eius 7 corrumpent.

De iaspide.

Ca. liij.

Aspis ē gemma

viridis smaragdo similis sed crassi coloris simpliciter est. Eius spēs sunt xvij. vt dicit Isido. nam ias viride pinnasin gemma dicitur. q̄uis autē ei color p̄cipuus sit viridis. tñ multos habet alios intermixtos. Eius virtus est reprimere febres 7 ydropisim in his qui gestant ipsum caste. Iuuat etiam parturientem. fugat fantasmata. 7 inter pericula facit hominem tutū. interiorē refrigerat ardorem. fluentem p̄pescit sanguinem 7 sudorem. luxuriam cohibet 7 impedit p̄ceptum. menstrua p̄stringit 7 emoroides si pulueriset dat cū lacte vlcera inueterata sanat. sordes oculoꝝ purgat. 7 visum acuit 7 confortat. maleficijs 7 incantationibz resistit. efficacior est i argēto q̄ i auro. In capite aspidis inuenit lapillus iaspidi similis q̄ mire creditur esse efficacie 7 virtutis. 7 ideo q̄dam iaspidem quasi aspidez dictū esse credunt tot autē credit habere virtutes quot habet diuersas venulas 7 colores vt di. Dyasc. In montibz scithie inuenit optimus 7 a grisonibz custoditur queadmodū smaragdus vt di. Isido.

De iacincto.

Ca. liij.

Iacintus lapis est

ceruleus 7 saphirei coloris aliquātulum 7 p̄pinquus. ex colore suo nomen habens vt dicit Isido. Lapis iacintus qui dicitur in ethiopia est inuentus. Optimus est qui nec nimis clarus nec etiaz nimius est obscurus vel obtusus. sed ex vtriusq̄ t̄pamento medioriter est refulgens Isido. Hic nō rutilat equa liter. In aere sereno em̄ gratus 7 etiā p̄spicuus in nubilo corā oculis est marcidus 7 obtusus. Isido. In os missus sentitur frigidus. ad sculpendum est durissimus. non tamen est inuictus. quia ab adamante scribitur 7 signatur vt dicit Isido. Scdm Dyasc. iacinctus lapis est nunc colore ceruleus. nunc subrufus nunc purpureus siue venetus. Et sunt tres species. naz sūt gnati citrini 7 veneti. sed int̄ istos granati id ē blauij sunt meliores. iste lapis mirabilis ē qui acri maxime se conformat. vt in nubilo sit nubilus. 7 in sereno sit serenus. Istius lapidis est h̄tus singularis fm autores q̄ pfert leticiā 7 ptraria tur melancolice qualitati. Confortatiue ē virtutis sicut de eius speciebus dicitur. Confortatiue cuncti virtutes habentur. Tristitiamq̄ fugant 7 vanas suspiciones. Resistit etiam diuisis pestilentijs que solent in aere sepius generari vigorem etiam dat mēbris. 7 vegetat neruos

et dulcem ac salutiferum dat saporē. vt dicit
Dyasc. maxime si similis est saphiro qz fm om-
nes qd gemmis tractant tanto in suis effectibz
est efficacior quanto plus in colore 7 substātia
saphiro appropinquat. 7 talis iacinctus vene-
no obuiat 7 toxico contrariatur. Dyasc. Eiet
am quedam assimilatur herba eiusdem nomi-
nis in colore. 7 in multis est ei par q̄uis nō per
omnia in valore sicut dicit Isido.

De iride.

Ca. lvi.

Iris ē lapis exa-
gonus id ē sexangulus. vt dicit Isi.
qui primo in arabia iuxta mare ru-
brum est inuentus. nunc autem in pluribz locis
inuenitur scz in germania 7 in hybernia 7 i ml-
tis regionibz aquilonis. Est autē i colore per-
spicuis cristallo similis. vt dicit Isid. 7 dicitur
iris p similitudinem arcus celestis qui percus-
sus sole sub tecto species 7 colores arcus cele-
stis in proximos parietes oppositos representat.
vt dicit Isi. easdem creditur habere virtutes
quas 7 berillus nisi quia tante non inuenit qn-
tatis. vt dicit Dyasc. In sup hic lapis vt fer-
tur cooperatur parturienti vel vt citius pariat
vel saltem vt dolorem partus facilius sustineat
7 non tantum de periculo pertimescat.

De ienia.

Ca. lvj.

Ienia est gēma
que in oculis hiene bestie inuenitur
que si sub lingua hoīs subdita fue-
rit ipsum dicunt predicere plurima iam futura
vt dicit Isi. 7 lapida.

De kame.

Ca. lvij.

Rāmau lapis est i
colore nunc albus. nunc subniger.
nunc subzubicundus. nūc varijs co-
loribus distinctus. est autem sic dictus a cau-
ma tis. quod est idem quod incendium. nam in
locis sulphureis 7 calidis inuenitur. cuius virt⁹
fm Dyasc. est curare ydropisum. diuersis ima-
ginibus 7 figuris sculptur 7 politur.

De kalbrate.

Ca. lvij.

Ralbrates est la-
pis traslucidus cristallo similis qui
creditur dare eloquentiam bonoē

7 gratiam 7 defendit a noxijs 7 venenosis 7 cu-
rat tumorem epatis 7 splenis vt dicit Dyasc.

De kalcophano.

Ca. lix.

Ralcopban⁹ ē ni-
ger lapillus colore depictus. qui ge-
stus in ore dicitur clarificare vo-
cem 7 defendere a rancedine fauces vt dicitur
in lapidario.

De ligorio.

Ca. lx.

Ligurius lapis ē
in colore electro similis dictus vt di-
cit Isidorus a lince bestia. ex cuius
vrina inter barenulas generatur. virtus eius ē
paleas attrahere. valet contra dolorem stoma-
chi. 7 stringit fluxum ventris. valet ictericis et
discoloratis. quia perditum colorem restituit.
vt dicit Dyasc.

De liparea.

Ca. lxj.

Liparea ē gem-
ma de sirticis partibus veniens. cu-
ius proprietas est qd omne gen⁹ fe-
rarum ad ipsius presentiam properat 7 ipsum
intuetur. vnde venatores feras quas canū cur-
su capere non possunt. solius liparee aspectu
ad se ducunt sicut dicitur in lapidario.

De margarita.

Ca. lxij.

Margarita omniū
gemmarum candidarum est preci-
pua. vt dicit Isidorus. que ind mar-
garite nomine est vocata. quia in conculis ma-
ris hoc genus lapidis inuenitur. nascitur in car-
ne coclee sicut in piscium cerebro lapilli aliquā-
do inueniuntur. gignit ex celesti rore qz certo tē-
pore anni coclee hauriunt. Ex quibus marga-
ritis quedaz vniones nuncupantur. habentes
aptum nomen eo qd tm vnus 7 nunqz duo vel
plures simul reperiuntur. Sunt meliores autē
margarite condide qz que flauescūt. Illas au-
tem aut inuentus aut matutini rois conceptō
cādidas has senectus vel vespertinus aer red-
dit obscuras. hucusqz Isidorus libro. xvj. In-
ueniuntur autem quedam perforate naturali-
ter. 7 ille se alijs melioēs qdā pforat arte vt d.
plat. Sūt at eligēde q se albe 7 clare speculares
7 rotunde. Habent autē virtutē pfortatiā vel

a tota specie vt dicunt quidā. vñ qz specialitate qdā aspgūt mēbra a supfluis humoribz eo qz pstringendo 7 coartando confortant. Valent contra cardiacā 7 sincopim cordis 7 cōtra debilitatez q̄ pueit ex fluxu medicine. ualēt etiā p̄ fluxū sanguis 7 fluxū ventris. vt dicit Plat. Si autē in lapidario qz cū margarite generēt ex roze quāto rorantis plus fuerit aeris haustu tanto maiore gignit roratio gemmā. nā vñ seminucem creiscē nulla putat. Si et̄ ibidē qz si illo tpe quo ex haustu roris incipit gemma generari si supuenerit choroscatio vñ tonitus ex subita formidine claudatur concha. 7 sic patit abortiuū. Ab india autē 7 antiq̄ britānia nobiliores margarite transmittūt. vt d̄ ibidem.

De magnete.

Ca. lxij.

Magnes lapis ē indicus ferruginei coloris. In india apud trogoditas inuenit. ferrū trahit. adeo em̄ vt dicit Irido. trahit ferrū vt cathenā faciat annuloz. inde em̄ vulgus ferrū vinū appellat. Liquidū etiā vitrū creditur trahē sicut ferrū. Cui⁹ tanta vis est vt di. Aug⁹. qz si quis eundem magnetē tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrūqz desup posuerit ex motu lapidis subtus ferrū desup mouebit 7 sequit̄ ibidē. An factū ē in quodā templo simulacrū de ferro qd̄ in aere pendē videt̄. Est em̄ alia species magnetis in etbiopia que ferrum respuit 7 a se fugat. Idem etiā magnes aliqñ vno āgulo ferrū trahit 7 in alio a se repellit. Om̄s autez tāto ē melior q̄nto cerulior. hucusqz Iri. fm̄ Dyasc. hō 7 lapid. recōciliat maritos vxoribus. augz gram 7 decozē in sermōe. Item cū mulla curat ydropisim 7 splenē allopicā 7 arsurā puluis e⁹ aspersus p̄ quatuor angulos domus sup carbones existentibz in domo videbit̄ subito dom⁹ ruere ex vertigine cerebri 7 p̄motione. Magnes etiā sicut et adamas capite caste mulieris suppositus cogit eā subito amplecti virū suū. Si si adukera fuerit subito a lecto se mouebit tiore fantasie. Hoc lapide maxime vtunt̄ magi fm̄ Plat. lapis magnes calidus ē 7 siccus i tercio gradu. vtutē hz attrahēdi ferrā mōtes em̄ sūt ex hmōilapidibz vñ naues ferro p̄pactas attrahūt 7 dissoluūt. vñ p̄cipue valz vulneraris puluis e⁹ p̄fectus cū aplicon appositus vulneri. Ferz ei attrahit. puluis et̄ magnetis in q̄ntitate duoz dragmatū cū succo feniculi valet p̄ ydropisim 7 splenē 7 allopicā. vt di. Auicenn.

De melonite.

Ca. lxiiij.

Elonites ē lapis

dictus eo qz dulce 7 melleū emittit succū. vt dicit Iri. 7 ē bicolor scz viridis in vna parte 7 melle simil in alia.

De menophite.

Ca. lrv.

Enophitis est lapis

a loco egipti sic dictus. geminātis est nature. vt dicit Iri. Sic tritus ac super loca que vienda sunt vel secunda positus vel cū aceto linitus ita facit obstupescē corpus qz non sentiat cruciatuz.

De mirite.

Ca. lrvj.

Irites est gēma

sic dicta eo qz mirrbe in colore silis ē qui p̄pressus spirat odorē sic nardus.

De medo.

Ca. lrvij.

Edus ē gemma

vel lapis preciosus in medoz regione repertus. qui qñqz ē viridis coloris qñqz nigr. vt dicit Dyasc. virtus h⁹ est p̄ cecitatem ocloz. sanat podogrā si cū lacte mulieris masculū parturientis tpe. Simili modo valet p̄tra dolorem renū 7 freneticā passionem si hō lapis niger resoluat̄ super cutē 7 in aq̄ calida. 7 alicui detur illa aq̄ ad bibendū interficit vomitu 7 stomachi subuersione. si hō frōs in d̄ lauet̄ mirabiliter excoziat 7 lecit visū 7 aufert omnino. vt d̄ in lapidario.

De merochite.

Ca. lrvij.

Erochites gemma

est viridis smaragdō simil. spissioris tñ 7 grossioris ē viroris q̄ smaragdus. vnde 7 a colore malue nomen accepit. vt dicit Irido. 7 nascitur in arabia. Est autē substantie valde moll 7 tñ valde vitil. qz sicut dicit Dyasc. virtute sua custodit a nociuis casibus.

De marmore.

Ca. lxx.

Armoz greco h

mone a viriditate vocatur. vt dicit Irido. Sunt autē marmora vt di. Idem lapides eximij qui maculis 7 coloribz cōmendantur. naz marmorum genera infinita sūt. non tamen omnia a rupibz inciduntur sed mlt̄a sub terra sparsa sunt vt marmor lacedemonū viride 7 preciosū. similiter 7 marmor opbi-

tes. quia maculis serpentum simile est. vnde 7
 vocabulum sumpsit. cuius duo sunt genera mol-
 le ac candidum nigrum durum. Marmor pur-
 purites ex egipto est rubeum candidis interue-
 nientibus punctis. 7 vocatur purpurites eo qd
 rubeat vt purpura. Sunt 7 alia multa genera
 vt alabastrum 7 parum. de quo infra dicitur.
Est et aliud genus scilicet coralliticum in asia re-
 pertum non habens vltra duos cubitos i men-
 sura. 7 est candidum fere sicut ebur. tamen ha-
 bens quasdam maculas quadam proportione
 e diverso nigras. Est et thebaicum tinctum an-
 reis guttis 7 inuenitur in parte egiptiorum. na-
 turaliter aptum vt super illud colliria contera-
 tur. Sunt 7 alia genera que in officinis rupibus
 qd gignuntur vt marmor chorinteum gutte a-
 romatice similitum. ex quo columne ingentes fi-
 unt limina atq; turres. Est 7 caristeum viride
 7 optimum. nomen habens ab aspectu. eo qd
 tum sit his qui gemmas sculpunt. huius enim
 viriditas reficit oculos. Est et numidicum qd
 numidia mittit. quod fricatum. succum similem
 croco reddit vnde 7 nomen accepit. Sunt et alie
 multe marmorum diuersitates de quibus ex-
 plicat Isidorus libro. xvj. sed hec ad presens
 sufficiant. Marmor iteq; alijs lapidibus est so-
 lidius fortius 7 pulchrius 7 vtilius. in cuius ve-
 nis diuersarum gemmarum materia inuenitur
 propter soliditatem sui difficillime sculpsitur 7
 politur propter sui frigiditatem 7 soliditatem
 ad species 7 vnguenta aromatica custodienda
 vtilissimum inuenitur. Super omnia autē ad-
 mirari possumus qd marmorei lapides nec ca-
 libe nec ferro nec etiam serra vel malleo p
 potentiam aliquam edomantur sed per laminam
 plumbeam asserebus mollissimis interfertam.
 plumbo enim 7 nō ferro lapides marmorei di-
 uiduntur 7 seperantur tanq; asseres 7 equant.

De nitro.

Ca. lxx.

Nitru sūm dyas.

Nitru sūm dyas. Est lapis subalbidus scissilis 7 per-
 spicuus. cuius virtus est dissolui-
 ua attractiua abstergiua 7 hūoris superflui cō-
 sumptiua. De nitro autem dicit Isidorus libro
 xvj. ca. ij. nitrum a regione nitria egipti est di-
 ctum. ex quo medicine fiunt. 7 sordes corporum
 ac vestium abluuntur. huius natura non mul-
 tum a sale distat. habet enim naturam salis 7 si-
 militer oritur. canescentibus siccitate littonibus.
 cuius spuma afronitum nuncupatur. Et colligi-
 tur distillans in partibus asie in speluncis de in-
 de solis calore desiccatur. 7 optimum fit quod

sic siccatum est minime ponderosum. vt di. **Isi-**
 dorus. sūm **Plat.** autem nitrum est vena terre.
 7 est calidum 7 siccum lene rubeum vel album
 vel citrinum. gustui est amarum acidum 7 sub-
 salsum. pinguedinem extenuat si ore sit acceptum
 humores viscosos minuit 7 cōsumit puluis eius
 in melle confectus faciem clarificat 7 decorat.
 mundificat sanie stomachi 7 intestinorum et
 apostemate procedentem. pediculos 7 sanie
 capitis detergit vermes aurium interficit 7 co-
 rum sanie mundissime extergit cū aceto spu-
 ma eius ex corrosionibus 7 inflammationibus subue-
 nit ydropicis opilatis cum melle mixtam cali-
 ginem detergit oculorum. venenum mortificat
 7 excludit. paralysim lingue potenter prohibet
 sūm **Plat.** 7 **Dyasc.** est autem nitrum calidum
 et siccum in fine terci gradus. laxatiuum cola-
 tium vt dicit **Constant.**

De noset.

Ca. lxxj.

Noset id ē orapō

Noset id ē orapō. Lapis est preciosus subalbidus
 aut varius qui vt dicitur i bufonis
 capite est a quo extrahitur 7 in forti vino 7 aq
 mundificatur vt dicit **Dyasc.** 7 in eo aliquan-
 do apparet forma bufonis cum asperis pedibus
 7 diffusis. hic lapis valet contra morsus repti-
 lium 7 venenum. Nam presente veneno vari-
 us lapis tangens digitum adurit 7 sūt simul
 ambo includendi. vt dicit **Dyasc.**

De onichino.

Ca. lxxij.

Onichinus lapis

Onichinus lapis. Est indicus 7 arabicus permixtum
 in se habet colorem ad similitudinē
 humani vnguis vt dicit **Isi.** greci enim vnguē
 onicem dicunt. Indicus autem onix ignis colo-
 rem habet. albis cingentibus venis siue zonis.
 Onix hō arabicus nigri coloris cum candidis
 zonis. Genera eius sunt quinq; scz sardonix q
 ex duorum societate nomen sortitur scilicet ex cō-
 colore onicis 7 rubore sardij vt patet infra de sar-
 donice. hec gemma scilicet onix plures dicitur
 habere effectus noxios. nam vt dicit **Dyasc.**
 collo suspensus vel digito portatus excitat tri-
 stitiam 7 timores. multiplicat lites. 7 mouet ani-
 mos ad rixas. in pueris excitat saliuam super-
 fluam 7 nocuam. non potest nocere in presen-
 tie sardij. specularem habet naturam 7 politas
 7 ideo ad modum speculi representat imagies
 7 figuras sed obscure **Dyasc.**

De optallio.

Cap. lxxij.

Optalli⁹ siue opal

lus fm *¶* Si. est lapis diuersarū gemmarū colorū distinct⁹. Est em̄ i eo carbunculi genus ignis. ametisti fulgēs purpura. smaragdi nitēs viriditas. 7 singli colores s̄b quadam varietate sunt lucētes. nomē h̄z a patria. *¶* Hūc lapidē india sola parit vt di. *¶* Si. tot ei credit habere virtutes quot h̄z colores. De optallio dicitur in lapida. q̄ optalli⁹ lapis oculos se portātis seruat illesos 7 acutos. sed aliorū oculos circūstātū obducta nube recōdit. unde quadā amētia percutit vt nō videāt vel aduertāt que s̄nt corā eis. Et ideo asserit fure⁹ tūtissim⁹ eē patron⁹. vt dicit in lapidario.

De oxide.

Ca. lxxiiij.

Orites gemma ē

nigra 7 rotūda. Alia est viridis maculas habens. Tercia ē cuius altēa pars est aspera. altera nō plana. 7 eius substātia est quasi ferri lamina. *¶* Hic lapis gestat⁹ custodit a mo⁹ s̄ib reptiliū 7 ferarū 7 aialū alioz Appensus etiā mulieri probibz impregnari eā 7 si pregnans est facit citius abortiri.

De petra.

Ca. lxxv.

Petra grecūz nomen est. 7 sonat idem qd̄ solida siue firma vt di. *¶* Si. Ex ptibz enīz terre

solidis 7 compactis substātia petre siue lapidis generat. *¶* Vel petra a penetrando ē dicta. penetrat em̄ pedem qm̄ fortius prem̄it 7 calcatur. Ab aquaz etiāz stillicidijs 7 guttis penetratur. Idem autē est petra 7 lapis. sed lapis quasi ledens pedē dicit. quia sua duricie 7 acumie pedē ledit. vt di. *¶* Si. Lapis tñ vsualiter plan⁹ mollis 7 sparsus. Saxa nō adherēt 7 a montibz excidūt. *¶* Silex nō d̄i durus lapis ab eo dictus q̄ p̄cussus exiliat ignis vt dicit *¶* Si. q̄zuis em̄ petra ex se sit frigidissima ferro tñ p̄cussa ex se mittit ignem. nā ex forti 7 violenta aeris collisione inter sup̄ficiē ferri 7 lapidis aer illisus s̄bito ignit⁹ 7 scintillando de silice egredit⁹ fm̄ ar. in. iij. meth. ex sola terra lapis non fit. vincēs in ea siccitas nō pmittit eā coagulari. *¶* Fūnt autem lapides v̄l p̄ gelatōez vel p̄ glutinationem. Ex p̄mixtionē em̄ aque 7 terre fit lutūz qd̄ inē lapidem 7 terram ē mediū. qd̄ paulatī p̄ partiū coadunatōnem 7 p̄strictionez fit lapis. vñ tali transmutatōni aptius est lutū vinctuosū. qz qd̄ nō est tale nō est p̄mutatiū s̄ potius p̄minutiūm ex dñio siccitatis. Terra ḡ p̄ forte p̄gluti

nationem 7 p̄mixtionē humoris p̄uertit in naturam lapidis qui ex diuersitate t̄re diuersorū colorū recipit qualitātē. Aliqñ etiā p̄mūt lapides ex aque p̄gelatione. *¶* Inueniunt em̄ quedā loca sup̄ que aq̄ infusa p̄uertit in lapides diuersorū colorū. 7 hoc fit ex quadam vi minerali i locis illis ex̄te p̄gelate aquas que s̄t p̄ncipia lapidū vt dicit *¶* Arist. *¶* Fūnt autē lapides v̄l ex luto vinctuosō virtute solis occulte illud coagulātis. 7 p̄ partiū coherentiā in substātiā lapidis constringentis. v̄l fūnt lapides ex aqua p̄gelata q̄dam virtute minerali lapidis forme inductiua. fm̄ ipsam materiā lapidū efficiunt quidā rare substātie 7 debilis p̄positionis 7 quidā fortioris. 7 quidā generant⁹ tardius. quidam citius. q̄dam fortius fm̄ fortiozem qualitātū actiuarūz potentia 7 debiliozē resistētiā passiuarū. fm̄ em̄ p̄mixtionēz istaz qualitātū i substātia lapidis diuersificant⁹ lapides in natura 7 i virtute virtus enim celestis influens ad loca mineralia in eis suas p̄mitit actiones 7 fm̄ q̄ inuenit materiam aptiorem 7 sue actioni obedientiozēz in eis impressionem relinquit nobiliozēz. Et ideo quidam lapides preciosi naturā 7 vim planeta ruz in suis effectibz imitant. vt patz in topasio qui motū lune sentire perhibet vt di. *¶* Ambro. *¶* Basi. *¶* Si. *¶* Dial. 7 alij vt post patebit. *¶* Note ergo p̄prietates lapidis siue petre s̄nt iste. qz lapis vniuersalr est frigidus 7 siccus p̄pact⁹ durus grauis 7 ponderosus. suo pondere centrū petens. terraz p̄primens 7 eius partes ne dilatent⁹ adinuicem vniens 7 p̄iungens. unde dicit *¶* Ambro. qz lapides s̄nt ossa terre. qd̄ em̄ faciunt ossa in corpe. hoc faciunt lapides in diuersis partibz ipsius terre. ipsam p̄solidāt 7 ne partes eius nimia siccitate abinuicē defluant ipam p̄primunt 7 adunant. lapides per aquaz sup̄fusionem a sua duricie non remollunt. ex stillicidijs tñ guttatim descendētibz excauant. vt dicit *¶* Greg. *¶* Lapidēs etiāz si candentes fuerit in vino extincti. vinum corrumpunt 7 in acetuz conuertunt. vt dicit *¶* Si. *¶* In lapidibz etiāz generalr requirit⁹ materie puritas virtus et p̄ciositas coloris et figure diuersitas. 7 mltiplex vtilitas. *¶* Nam vtilēs s̄nt in edificijs contrabēdis i plateis sternēdis. p̄ pōtibz faciēdis. p̄ hostibz expugnādis. p̄ lupis 7 canibz effugādis. p̄ metallis ex eorum substātia extrahēdis. p̄ metallis exornandis. p̄ infirmitatibz varijs p̄sanādis. p̄ turnibz regū ampliandis. p̄ castris 7 ciuitatibz muniendis. p̄ feris 7 bestiolis defendēdis. *¶* Lapidēs itaqz primo de minera extrahuntur. extracti quadrantur et poliuntur. politūm

edificiis ordinate collocantur. ordinate maiores sub minoribus componuntur. mediante cemento adinuicem coaptantur. obducuntur cemento et extrinsecus splendantur.

¶ De pario.

¶ Ca. lxxvj.

Parius lapis est genus marmoris eximij et preciosi. ut dicit Isidorus. Hic apud paron insulam inuenitur unde et parius nuncupatur. magnitudo eius lances et crateras non excedit. et est aptus ac utilis pro conseruandis speciebus et unguentis. In glosa autem super best. j. dicitur quod parium est genus marmoris candidissimi. et ideo signat castitatem etc.

¶ De prassio.

¶ Ca. lxxvij.

Prassius est lapis ad modum porri viridis. visum confortat debiles. aliquando inuenitur cum guttis sanguineis. quandoque guttis candidis distinctus. de quo dicitur in lapida. Utile nil affert nisi quod virescit et decet aurum.

¶ De pirite.

¶ Ca. lxxvij.

Pirites ut dicitur Isidorus. est lapis fuluus aeris simulans qualitatem cui plurimus ignis inest. de facili enim scintillas emittit qui tenentis manus si vehementius prematur adurit. propter quod ab igne nomen accepit. de quo dicitur in lapida. Tangi vult leuiter blandaque manu teneri. Nam plus nimium digitos tangentis adurit.

¶ De pionite.

¶ Ca. lxxix.

Pionites est lapis qui dicitur esse feminei sexus. nam certo tempore concipit et parit consimilem lapidem et confert pregnantibus. ut dicitur dyasc.

¶ De pantero

¶ Ca. lxxx.

Pantheron lapis est multorum colorum sparforus et pariter distinctorum. nam niger et rubeus viridis pallensque videtur purpureus roseusque simul prae sinisque coloris. Hic facit hominem audacem et innictum illo die. quando videtur mane oriente sole ut dicitur in lapidario.

¶ De plumbo.

¶ Ca. lxxxj.

Plumbum ut dicitur Isidorus de metallis. libro. xvi.

est dictum eo quod ex pilis de plumbo factis maris altitudo primum est temptata. Huius ut dicitur duo sunt genera candidum scilicet atque nigrum. candidum autem melius est. et primo in insulis atlantici maris antiquitus est inuentum. in multis locis hodie inuenitur etiam in galia et lusitania quedam terra nigra harenosa et etiam calculosa. que quidem abluuntur et ex materia que subsidet per decoctionem in fornacibus plumbi substantie equatur. In aurifodinis etiam cum materia auri quidam lapilli nigri reperiuntur. et dum aurum colligitur cum auro manent. sed postea inde calculi ab auro separati per se conflantur et in plumbum totaliter resoluntur. et inde tanta est grauitas auri et plumbi. ut dicit Isidorus. Nigrum hoc plumbum duplex est. aut enim ex sua vena prodeit aut cum argento nascitur. mixtisque venis conflatur. et in illa conflatione primo procedit stannum deinde argentum tertio quod remanet per conflationem efficitur plumbum nigrum. ut dicit Isidorus. In india hoc neque est neque plumbum inuenitur. sed geminis et margaritis hec india recompensat Isidorus. Plumbum nigrum autem in operibus laboriosis ut in laminis et in fistulis utilius fore tam hispani quam britannici sunt experti. hucusque Isidorus secundum Aristoteli. enim libro meth. iij. ex sulphure grosso nimis depurato ac feculento et argento viuo componitur plumbi substantia. in locis mineralibus generatur. unde ex immundicia sulphuris non puri quandam contrahit humiditatem. ex cuius contactu manus tangentis coinquinatur. hec immundicia ad horam per absterfionem aliquantulum a plumbo remoueri potest. sed ex eo auferri nequaquam. possunt autem homines immundicia plumbi abstergere. verumtamen sperit plumbum. et si videatur argentum. hoc obtinebit in eo qualitates aliene ut errant in eo homines. scilicet qui accipiunt sale armoniacum etc. ut dicitur Aristoteli. et hoc immundicie assiget eam dices. Materia plumbi nigri siue argentum viuum est malum poderosum luteum. sulphur etiam eius malum mali vaporis et fetidi. unde bene gelat a li. v. alchimie hermes di. si suspenderit plumbum super acetum odonat ipsum. nam acetum penetrabit eius substantiam et in puluerem vertit. ac in colore albu ceruse ipsum transmutat. sed si super ipsum acetum fuderis albescit et destruit vim acetum. plumbum adustum colore vermiliu obscurum generat sed si fortior fuerit ignis conuertit in citrinum et post calcinando et desiccando ipsum cum aceto

in album colorem ceruse trāsmutat. Igne ho fortiori adhibito totū h̄ puertit in materiā pi maz plūbi 7 sit terra vt dicit ibidem. Itē idem. plumbū quibz miscet ptes omogenias cōgregat. 7 etherogeneas sepat 7 mūdificat. 7 iō ponitur cū argento in fornace vt argentū facilius mūdificet. qz ptes argēteas a plumptōe pseruat 7 ipso plumbo plumpto ac pbulsto argentum purgat. Idem dicit Hiero. in glo. sup. vj. ca. Jere. abi plumptū ē plūbū zc. Itē di. hermes qz plumbū in sua ebullitōe omniū solidorū corporoz duriciā soluit etiā adamātis. Itē dicit Arist. in li. meth. plumbū inquit liquatū pculdubio ē argentū viuū. sed nō liquat nisi calefiat 7 tunc apparent rubea omnia liq̄facta. Virū at est qz plumbū cū liuidi vel subnigri sit coloristū p exustionem siue aceti resudationem pulcrū colozē generare p̄suevit vt miniū stibiū 7 hmōi. Est aut plūbū ad vsū medicine. ē em̄ frigidū 7 humidum in secundo gradu vt dicit Const. ptra vsturā ignis 7 apostemata calida valet miro modo. fluxus sanguis vulnerū bene constringit reuma oclorū abitergit 7 compescit Ictus scorpionū mitigat 7 draconū. venerem p̄hibet si plumbi lamina duobus lumbis apponat. alias h̄z ratōnes medicinales d̄ quibus quere infra de coloribz. c. de stibio. qd̄ alio noīe cerusa. flos plumbi nominat.

De puluere.

Ca. lxxxij.

Puluis d̄ eo q̄ a vento pulset vt dicit Jsi. Leuitate em̄ sua a vento tollit 7 dissipat v̄ti p̄trari puluerē subintrātes ipm̄ circūagāt 7 turbine generāt vt d. Beda. Puluis p̄cuss̄ naturam rei a q̄ resoluit oñdit nunc p̄ odorem nunc p̄ calorem nūc etiā p̄ saporē. 7 iō puluerisant spēs aromaticē vt eoz̄ intrinseca virt̄ se oñdat vt p̄ partiū p̄mixonē 7 vnionē āpliorē vtutē recipiāt. vt odoris sui fragrantiam diffusus circūsp̄gant. 7 gustū suauē efficiant. 7 vt vulnera putrida desiccant efficacius 7 abstergant. vt carnē mortuaz corrodāt 7 auferāt 7 vlt̄i⁹ crescere non p̄mittāt sicut puluis plūbi exusti purgat vulnēa 7 desiccant sup̄flua. carnem viuam generat 7 p̄seruat vt di. Constant. Et ideo ex pulueribz p̄ficiūt emplastra 7 componunt thimiamata 7 varia efficiunt antidota 7 vnguētā. In puluerē r̄soluūt th̄ 7 mirrha 7 ex pulueris crematōe deo offerunt holocausta. Ex pulueribus etiā sūt salutifēa electuaria quibus vna corpa sanitati restituūt. Ex pulueribz insup̄ fiunt inūctiones 7 malagmata q̄

bus mortuorum corpora liniunt 7 custodiunt integra ne in cinerez aut puluerē redigant. pulueris 7 humoris admixtōe lutū gignit 7 ex superuenienti desiccatione in glebā p̄pigit vt di. Jsi. ex puluere pes polluit. ocul⁹ ledit. 7 multiplex reptile ex puluere p̄ducit 7 de puluē pascitur ac nutrit. Serpenti em̄ puluis est panis e⁹ vt d. Jsa. lxxij. Ex puluē oē corpus animatum nascit 7 in puluerē a quo incipit reuertit 7 finit. put homini dictū est. Puluis es 7 i puluerē reuerteris zc. Ex puluē aer inficit 7 ne claritatez sol̄ oculus videat aliquotiēs impedit. nā ex puluere aeri humido admixto sepe nebula gignit. ex cuius interpositione latet sol 7 limpi de nō videt. Ex resolutione etiā pulueris in at tomos solis radius p̄ fenestrā intromissus nulatēus intuet.

De quirin.

Ca. lxxxij.

Quirin vt d. Oya. est lapis qui in ypuparū nidul̄ inuenitur. Hic secretoz p̄ditor est i sōno. capiti em̄ dormientis suppositus facit boīez loqui omnia que somniat dormiendo 7 auget mirabiliter fantasias. vnde 7 magi diligunt lapidem illum quia per euz̄ maleficia operantur.

De quandros.

Ca. lxxxij.

Quandros est lapis colore quidem vilis sed eximie virtutis. vt dicit Dyas. Et inuenitur in capite vulturis. valet contra q̄libet causas nociuas. 7 vbera lacte replet.

De rabri.

Ca. lxxxv.

Rabri qui et alio noīe 7 p̄muni dicit bolus armenic⁹ qui est lapis siue vena terre. 7 ē natu re frigide 7 sicce subnūsi colozē habēs 7 inuenitur in armenia. naturā habet constringendi v̄trem 7 sanguinez v̄decūqz fluat.

De rostein siue reiben.

Ca. clxxxvj.

Rostein siue reiben fm̄ Auicē. ē lapillus qui inuenitur in capite cancri. 7 est aliqui albus aliquando vergens in flauēz colozē. Est autem quo ad substantiam mollis parum duri or q̄ pupilla oculi piscis. quo ad formā ho est exterius rotundus 7 planus. interius ho parū concavus. quo ad virtutem autem est naturaliter frigidus 7 humidus. Et valet contra mortus scorpionū 7 mustele si contritus more em̄

plastri supponat. Dicit etiā q̄ valet p̄tra mor-
tus canis rabiosi si puluis eius in potu assuma-
tur. Si cōburat puluis eius mūdicat dentes
et desiccāt vulnera z confert scabiei z prohibet
lachrymas.

De saphiro.

Ca. lxxxvij.

Saphirus est gē-
ma cerulea celo sereno in colore simi-
lima. optima est inter gēmas z sūme
p̄ciosa z regū digitis magis apta. In multis lo-
cis inuenit. sed orientalis siue indica melior iu-
dicat z maxime q̄n̄ habet quasi quosdam pul-
ueres aureos int̄mixtos. et est hic saphir⁹ den-
sus nō plucidus vt dicit *Isid.* Hic lapis ma-
xime cōmendat̄ in lapidario. ita vt p̄e sui excel-
lentia gemmarū gemma vocat̄. nam corpus x̄e-
getat z integra mēbra p̄seruat. stellam habet
relucētē p̄ cuius refulgentiaz eius virtus indi-
catur. alia est sp̄s saphiri que sirtites dicitur q̄
iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenitur.
vt dicit *Dyasc.* Inuenit̄ aut̄ aliq̄n̄ in venis mine-
rarū vbi lasurū etiam inuenit̄ et in eisdm̄ venis
saphiri in medio velut in ventre quedā species
carbunculi inuenit̄. z ideo a multis saphir⁹ ma-
ter carbunculi credit̄ eo q̄ in eius venis gigni a
plumbis phibetur. z ex natura saphiri carbū-
culus quasi quadā fauilla cerulea vt multi asse-
runt credit̄ aliquātulū obumbrari. vt *Dyasc.*
dicit. Saphirus itaq̄ fm̄ *Dyasc.* hz virtutē di-
scordiaz reconciliatiuā. multuz em̄ v̄z vt d̄z ad
pacē reformandā. Itē habz virtutē calozis in-
natural̄ repressiuā. vñ de saphiro d̄z in lapida.
Corporis ardozē refrigerat interiorē. Nam in
se bribus multum caumaticis et incensiuis refri-
gerium prebet saphirus si iuxta venas cordis
pulsabiles suspendatur. Vñ dicit *Dyasco.* q̄
valet p̄tra p̄iodicas febres tpe accessionis. Itē
virtutē hz p̄fortatiuā. cordis letificatiuā. z ideo
d̄z valē p̄tra cardiacā z quālibz passionē melā-
colicaz. vñ z cardiacū z dyasoreticū fluore rep̄-
mit z sudore sicut scribit̄ in lapida. Sudorem
stringit nimio torrente fluentē zc. Itē di. *Dya-*
sco. Itē virtutē hz fluxus sanguinis restrictiuā.
Vñ et saphirus orientalis si t̄p̄ibz apponat so-
let restringere sanguines de naribz p̄fluentem.
Itē virtutē hz singularē tumoris z inflature se-
datiuā. Certū em̄ est q̄ apostematū reprimat
inflaturā si in principio collectōnis nocive citi⁹
apponat. Item valz p̄tra antracē. naz virtutem
habet malicie z venenositatis antracis expulsi-
uam. eius em̄ furiositatē reprimat z expellit ne
eius malicia sp̄s inficiat. ipsius fumum ad cor

ascendere non p̄mittit. vt dicit *Dyasc.* Itē vim
habet veneno p̄trariam z ipsius penitus extin-
ctiuā. vnde etsi araneā infra pixidez posueris z
vnuz saphirus indicū siue aliū sup̄ pixidis orifi-
ciū aliquantulū diu retinueris aranea ei⁹ x̄tu-
te victa quasi subito moriet̄. vt dicit *Dyasc.* z B
idem vidi sepius z in diuersis ac p̄sibus exp̄ri.

Item hz vim visus p̄seruatiuā z sordiu oculorū
sine grauamine purgatiuā. vnde scriptum
ē. tollit ex ocul⁹ sordes de fronte colorē. in lapi-
dario. Item habet vim vlcerū curatiuā. nā vt
dicit *Dyasc.* puluerisatus z lacte admixtus vlce-
ra sanat. z hoc etiam in vulneribz ē exp̄tū. Itē tā-
te autoritatis fuit lapis iste apud veteres q̄ et
apud teum non modicū putauerūt valere. vñ-
de z appollini fuit singulariter p̄secratus. qz cū
gentiles p̄ responsis appollinez sacrificioz tpe
consuluerunt certificari citius putauerūt si sa-
phirum tunc in p̄sentia haberent vt di. *Dyasc.*
z hoc tangitur in lapidario vbi dicitur. Et p̄
q̄ reliquas amat hanc ydromancia gemmas.
Et diuina queant p̄ eam responsa mereri zc.
Itē hunc lapidem magi singulariter diligunt.
qz fm̄ eozim opinionem p̄ ipsius x̄tutē q̄dam
mirabilia operari possunt. z hoc tangit̄ simili-
ter in lapidario vbi dicitur. Hic lapis vt perhibēt
educere carcere vincitos. Obscurasq̄ fores et
vincula tacta resoluit. bec z multa alia d̄ singu-
lari x̄tute saphiri ab autozibz sunt conscripta.
z in hoc generaliter oēs p̄sentit̄ qz saphir⁹ est
gemma amatrix castitatis z ideo ne e⁹ effectus
per immundiciam portantis aliq̄ mō impedia-
tur opozt̄ vt ille q̄ eā portat caste viuat. vñ illd̄
Sed qui gestat eū castissimus esse inbetur. Itē
dicit̄ i lapidario. qz tollit inuidiam et expellit ti-
morem z facit audacē z victozē. firmat i bonis
animū. z mutem facit z hūilem z benignū q̄ oīa
puto esse dicta dispositiue potius q̄ effectiue.
Sed hec nunc sufficiant.

De smaragdo

Ca. lxxxviii.

Smaragdus fm̄
Isti gemmarum omnium virentium ob-
tinz p̄cipatū cui veteres post mar-
garitas et vniones tribuūt terciāz dignitatem.
Smaragdus a viriditate est dictus vt di. *ibi-*
dez. nā oē viride amarū d̄z. nullis aut̄ gēmis si-
ue herbis maior inest viriditas q̄ smaragdo.
Nam herbas virentes z frondes superat infi-
ciens circa se viriditate nimia aerem rep̄cussuz
Isti. nec eius viroz in sole aliq̄ mō obumbratur
Sculptiū ocul⁹ nulla gratiosior resectio est.
Luius corpus si extēsus fuerit z extersum siue

politum ad modum speculi imagines reddit. quippe cesar nero gladiatorum pugnas in smaragdo aspicere consuevit. vt dicit Isidorus. Genera eius sunt. xij. sed nobiliores sunt scitici qui scilicet in gente scitica inueniuntur. scdm locuz tenent bactriani. Colliguntur in comissuris saxorum flante aquilone. tunc em tellure discoperta intermicant. quia harene mouentur maxime in his ventis. terciū egiptij habent reliq̄i metallis erarijs inueniunt sed viciosi. nam aut ere aut plumbo aut sali similes notas habent. Smaragdi ho qm vino vel oleo sunt permixti proficiunt in virore q̄uis viriditatis gratia naturaliter imbuantur. Est etiam quedam species smaragdina que degenerat q̄uis sit viridis eo q̄ sit turbida ex ens venis et est calcesmaragdus nuncupata. hucusq̄ Isid. li. xvj. ca. de viridibus gemmis. Hic lapis a grifibus excipit et eripit. Et ne possint smaragdi incopia inueniri gnorum immanitate hominuz accessus impeditur. vt dicit Isido. li. xiiij. ca. iij. Habet itaq̄ virore suumultiplicatiuuz. ex se em generat radiū q̄ virore tingit aerē circūsum. Hic et corpus specularē et perspicuum obiectarū figurarum et imaginum offensiuum. Habet terciō ex nature dono virtutis beneficium diuersarū infirmitatum curatiuum. Nam hm dyasc. et lapida. hic auget opes. et in causis dat persuasoria verba. Collo ho suspensus curat morbū caducum. visum conseruat debilem et confortat. lasciuos motus compescit. reddit memoriā. valz etiam contra illusiones et fantasmata demonuz tempestates sedat. sāgunē sistit. et dicit bis valere qui solēt diuinare de futuris vtz i lapida.

De sardio. Cap. lxxxix.

Sardi⁹ ē gemma rubei coloris ad moduz terre rubee sic dicta eo q̄ in sardis p̄mitus ē reperta. vt di. Isid. et glo. sup apo. Hec gēma q̄uis sit preciosa et pulcra a multis tñ reputat no uissima int̄ gēmas. qz vt dicit p̄ter fulgorē nil ferat utilitatis excepto q̄ onix h̄ p̄te neqt̄ nocē. nā onichinus q̄ q̄sdam dicit nocuas habē pprietates non p̄ eas in p̄tia sardij. pducere ad effectum. dicit tñ dyal. q̄ p̄ter illā vtutem habet sardi⁹ longe plures. Sūt em species ei⁹ quinq̄ int̄ q̄s ille ē vtilior q̄ trāsmittit a sardis et v3 qz accendit gaudium et repellit timorē. quod daces reddit et acuit mentem et ipo p̄te nō nocet onix. Dicit etiā q̄ sardius totaliter sanguinei coloris gestantem se ab incātationibz et maleficijs tueat.

De sardonice.

Sardonix ex duorum lapidum societate. sardio scilicet et onice nomen sumpsit. vt dicit Isid. Constat autem ex tribus coloribus. nam niger est in imo candidus in medio rube⁹ quasi minimum in supremo. hec sola in signando decere substantia nil euellit. Inuenitur aut apud arabes et apud indos. Genera eius quinq̄ sūt qui colores habet plus distinctos et est densior hic laudabilior. luxurias repellere dicitur et humilem efficit ac pudicum.

De sole.

Solis gēma candida est et translucens. et est sic dicta eo q̄ ad similitudinem solis in orbe fulgentis radios gerat. vt dicit Isidorus capitulo de candidis gemmis.

De silenite.

Silenites ē lapis persicus vt herba virens. cuius color laspidi similis est. vt dicitur in lapidario. translucet autem candida quedā macula quasi fulgore continens lune imaginē. Illa autem candida macula in corpore silenitis crescente luna crescit. et decrescente minuitur et decrescit vt dicit Isidorus et Dyasco. potens est autem in amorem reconciliandum languentes. et ptificos iuuare putatur.

De stanno.

Stannus vt dicit Isidorus est metallum a greca etymologia sic dictum. separans scilicet et discernens. mixta enim et adulterata inter se metalla per ignem dissociat. ab auro et argento es et plumbum diuidit ac secernit. alia etiam metalla ab igne defendit. Et cū sit natura eris et ferri durissima si absq̄ stanno fuerit vritur et crematur. Stannum autem illitum vasis eneis compescit virus eruginis. et saporem facit gratiosiorē. Specula autem ex eo temperantur. cerusa etiam conficitur ex stanno quemadmodum et ex plumbo. hucusq̄ Isidorus libro de cimosexto capitulo de metallis. Scdm Aristotilem li. meth. stannum pponitur ex argēto viuo et bono sulphure malo. et h̄ duo nō sē bñ mixta

sed tanq̄ p̄ pua p̄posita 7 ideo colorem imita-
tur argenti. sed non eius soliditatē. In libro af
alchimie hermes dicit stannū omnia metalla 7
corpora frangit quibz admisceat. 7 hoc p̄p̄ ni-
miam siccitatem eius. 7 ductilē naturam in eis
destruit. Sed si miscueris cum eo argentuz vi-
uuz. s̄ridores eius auferat 7 albescit. sed postmo-
dum demigrat ipsam 7 p̄demnat. In eodem ef
dicit q̄ stannum adustū generat colozes mini-
um vel vermiliū sicut plumbuz. 7 si ignis fuerit
nimis fortis stanni materia prima redit. Item
cum stannū sit argento mollius 7 plumbo du-
rius non potest plumbo nec eri nec ferro defaci-
li consolidari sine stanno. nec etiam ista pariter
consolidantur sine pinguedie aliqua sine sepo.

De sulphure.

Ca. xciiij.

Sulphur ē vena

terre aeritatis multū habens in sua
compositōe 7 igneitatē. 7 ideo vōt
sulphur fm̄ **Isi.** quasi solū v̄res. v̄z em̄ ignis d̄i-
nam eius x̄tus ignea ab aq̄s seruētibz sentitur
nā aq̄ruz curlus p̄ venas sulphureas trāsītum
faciens ex vi ignea ip̄ius sulphuris cādozē vel
calozē p̄trahit. saporē efficacīā 7 ozozē. hinc fō-
tes calidi de terre visceribz sepe scaturiunt 7 q̄-
litates vene sulphuree secū ferūt. nulla enīz res
ita cito accendit sicut sulphur. In insul nascit̄
eolijs inter siciliā 7 italiā q̄s ardere dicūt. ī alijs
locis etiā effossum inuenit̄. vt di. **Isi.** **H̄** qua-
tuor s̄t genera. **Unū** viuū qd̄ fodit̄ translucet
atq̄s viuet. quo solo int̄ oīa genera medici vtū-
tur. vt dicit **Isi.** alterū q̄z appellant glebam qd̄
t̄m familiare vsibus est fullonū. terciū liquor ē
cuius vsus est ad lanas vt̄l suffundendas qm̄
prestat molliciem 7 cādozē. q̄rtū valet ad lici-
nia lucernarū p̄ficienda. vt di. **Isid.** Et subdit
ibidem. Sulphuris tāta ē vis vt morbos co-
miciales deprehendat viroze suo. c̄ flama si di-
recte ad vultū hoīs repcutiat durū 7 horribilē
pallorē in ocul̄ aspicientiū genēat s̄litudinē de-
functoz vt di. **Isi.** li. xvj. ca. j. fm̄ **Auicē.** **ho** 7
Plat. sulphur cādidū ē 7 siccū in q̄rto ḡdu. 7 ē
terra p̄tibz aqueis 7 terrestribz in igneas trāse-
untibz in naturā sulphuris trāsmutata. 7 illud
sulphur aliq̄n est grossum seculētū 7 rude. ali-
q̄n ē purū albū clarū 7 subtile. aliq̄n inter h̄ est
mediocre. 7 fm̄ istā d̄iaz ex sulphure 7 argen-
to viuo diuisa metalla generāt. vtz ī li. metho.
iij. vbi oñdit̄ q̄ sulphur 7 argentū viuū s̄t ma-
teria metalloz. Sulphur aē aliud ē viuū scz q̄-
le est qm̄ de terra ē eductū. Aliud ē mortuū vel
extinctū. scz qd̄ solet fieri artificiose. s. qd̄ ī cala-

mis fundit̄ vel in alia vasa. Eligēdū aut̄ ē pro
medicina viuū colozē 7 resplendens plucidū
7 sine lapide album vel viride. quod missum in
ignē colozem facit viridē atq̄s p̄guez. **Vir-
tem** h̄z dissoluēdi p̄sumendi attrahēdi subtili-
andi attenuandi reformādi. Et iō tussim p̄hi-
bet. epilenticos iuuat. scabies purgat. venenis
obuiat letargicos excitat artheticos podagri-
cos paraliticos iuuat. si modo debito medica-
liter ip̄ius remedio quis vtat̄ vt di. **Auicē.** et
Dyasc. 7 **Plat.** 7 alij auctores.

De sale.

Ca. xcij.

Sal a saliendo d̄r

eo q̄ de igne exiliat. fugit em̄ ignem
cū sit igneum vt dicit **Isi.** Alij sal a
sole vel a salo vocatū putāt. nā ex aq̄s marinis
sponte gignit̄ spuma. ī extremis lit ozibz dereli-
cta 7 a sole d̄siccata. Aliq̄n ex puteis salis hau-
ritur 7 aqua decoquit̄ donec in salis duriciem
aqua prius fluida per calozem ipsam inspissan-
tē p̄uertatur. aliquando de contractis harenis
colligit̄ crescente lunā per noctem. nam in cire-
nea sal sub harenis sepius inuenit̄. Alicubi etiā
rupes 7 montes salis inueniunt̄ ex quibus fer-
ro incidunt̄ lapides qui post in salis materiam
constringuntur 7 p̄minuunt̄. sicut est in arabia
7 in pannonia. tante duricie etiam sunt illi lapi-
des vt ex eis fiant domus. p̄mune ho sal ī igne
crepitat 7 de igne salit. sed sal agri gētinum sici-
lie ignez patit̄ 7 cōtra naturā salis vulgāris in
igne fluit 7 de aqua exilit. **Variat̄ aē sal ī colozē**
quia memphiticū ē rufum. 7 quadā parte sici-
lie vbi est mons ethne sal ē purpurēū. In eadē
sicilia in pathmo adeo est splēdidū 7 lucidum
vt imagines reddē videatur. In capadocia sal
croceū effodit̄. vt di. **Isi.** Item variat̄ ī sapore
vt dicit idem. qz alicui suauē alicubi salissimuz
est. alicubi amarissimū. 7 q̄nto est amarior tan-
to est calidior sine calidior iudicat̄. vt di. **Auicē.**
Sal autem summe ē necessariū. qz sine sale oīs
fere cibus ē insipidus 7 insulsus. pulmentis em̄
saporē dat 7 excitat in oībz cibarijs appetitum.
ex eo omnis victus delectatio 7 summa hyla-
zitas fit. **Hinc** 7 solis nomen accepisse creditur
quia sole nihil est vtilius atq̄s sale. **Unde** v̄tē
mus pecudes 7 armenta q̄ sale ad pastum ma-
xime puocant̄ 7 sal b̄nficio ī lacte 7 in caseo pl̄
abundant. **Sal** etiā corpora strigit 7 desiccāt 7
etiā defuncta corpora a putrescēdi labeligat 7 cō-
seruat. hucusq̄ **Isi.** li. xvj. ca. ij. fm̄ **Plat.** aē et
Auicē. sal generalr̄ habet x̄tutē dissoluēdi mū-
dificādi putridos humores 7 consumēdi. **Itē**

virtutē habet ventositatem extenuandi et diuidendi maxime si puluerisatū et coctū calidū super stomachi orificium cancelletur. **I**tem vim habet hūiditatis naturalis in corpore coadunandi et pseruandi et innaturalis resoluendi et abstergendi et ideo aqua salinatiua tumores et inflationes etiam ydropicas soluit vt dicit idem. **I**tem virtutem habet carnes putridas corrodendi et maxime quando est exustū quia tunc maxime resistit putrefactioni. et maiorem habet vim in desiccando et in mundando et ad interiora penetrando vt dicit idem. **I**tem potēciā habet ventrem remolliendi et supflua educendi et maxime salgēma quod sic dicitur quia clarum est sicut gemma. in ordinando em̄ intestinalia mirabiliter coospatur vt resoluantur indurata. et supflua expellant. et hoc idem facit tā armoniacū quā commune. **I**tem virtutem habet sal venenosis humoribus resistendi et ideo cū melle et viuis passis sal p̄iunctum sanat carbunculum seu antracem vt dicit **Auiē**. **I**tem virtutem habet remouendi maculas faciei si cum aqua et camphora distpetur et inde facies liniatur. **I**tem vim habet pruriginem et serpiginem de corpore abstergendi et remouendi potissime si cum sapone misceatur. **I**tem virtutē habet sanādi venenosos morsus et puncturas reptilium et scorpionum si cum melle et nucibz et alijs quibusdam p̄ponat vt dicit **Aui**. has et multas alias habet virtutes quas enumerare longum esset. sed exempli gracia hec sufficient

De topazio.

Ca. xcvi.

Topazius vel topazion indeclinabile gemma est vt ait **Isi. li. xvj**. Est enim ex virēti genere omnis colore resplendens. Inuenta primo in arabie insula in qua trogodite fame et tēpestate fessi. cum herbarum radices effoderēt gemmam istam cruerūt quam tectam nebulis postea nante quesierunt. et inuenientes topazim trogoditarum ydiomate vocauerunt. **I**nde lapis sic quesitus et inuentus. est topazius ab insula vocatus. **T**opazim em̄ idem qd̄ querere in ipsorum lingua sonat. Est autem gemmarum maxima et amplissima. **S**cripsit ei **Pli**. hanc gemmam tante magnitudinis repertam vt ex ea philadech faceret statuam quatuor cubitorum. **I**n glosa **ho** super finem apo. dicitur sic. topazius quo est rarior eo est preciosior et habet duos colores ex auro et etherea claritate lucēs maxime quando tangitur radio solis. **S**ez omnium aliarum gemmarum superans cla-

ritatem in aspectum suum prouocans respiciētes quam si polis obscuras si sue nature reliqs clarior est et nihil eo clarius in thezauris regūz siue preciosius inuenitur propter sui perspicuitatem. gemmarum sibi obiectarum in se recipit claritatem. **D**icitur etiam q̄ sentit motū et cursum lune. et contra lunaticam valere passionem vnde dicitur maiorem vel minorem habere effectum fm̄ q̄ luna maior uel minus recipit incrementum vt dicitur in lapidario. **F**luxum sāguinis restringit. et emoroidas patientibus **S**uenit. feruentes vndas compescit et bulire eas non permittit vt dicitur in lapidario fm̄ **Dyaf**. iram sedat et tristitiam. et valet conē noxios motus et contra frenesim ac contra mortem subitanam. formam habet specularem. ydolum eniz in eo receptum inuersum in speculo cōcauo representat.

De turgote.

Ca. xcviij.

Turgotis siue turko is ē lapis flauus in albidum colorem vergens dicitur a regione turchorū in qua nascitur. conseruat visum et confortat et bylaritatem generat.

De terra sigillata.

Ca. xcviij.

Terra sigillata dicitur specialiter quedam vena terre frigida singulariter et sicca. que dicitur fm̄ **Plat**. terra saracenicā siue argentea q̄ quidem est subalbida aromatica atqz clara. potissima virtus ei⁹ ē constringere. nam puluis ei⁹ cum albumine oui distemperatus fluxum sanguinis de naribus sistit. valet etiam contra inflationem pedū et contra artericam si super locum patientem cathaplasinetur. vt dicitur in **Plat**.

De tartaro

Ca. xcix.

Tartarum ē vini feculentia in modum crete vel mollis lapidis circa partes dolei indurata cuius natura calida est et sicca in quarto gradu. **V**aleat contra scabiem serpiginem et impetiginem. contra capitis immundicias. virtutem enim habet extenuandi consumendi mundificandi et laxandi. vt patet in **plat**.

De vitro.

Ca. c.

Utrum ut dicit
Aniceñ. est in lapides sicut stultus
in hoies. declinat em ad oēs tictu-
rā. Est at dictū vitrū vt d. **Si.** eo q p visui ēns
luceat ppter pspicuitatē z substāne sue trāspa-
rentiā. vitrū luci puiū ē. i alijs metallis z tre ve-
nis qd qd intrinsec⁹ p̄tinet abscondit. i vitro at
cuiuslibz liq̄ris spēs q̄l ē interius tal exteri⁹ de-
clarat⁹ z q̄i clausis ocul̄ intuetū notificat. vt di.
Si. Fuit at p̄mo vitrū inuētū iuxta tholoma-
dam in litore iuxta vellum fluiū qui orit⁹ de
radice montis carmeli dū naute ibidē applica-
rēt. nā dū naute sup harenā eiusdē amnis ignē
de glebis niri facer ent. ex nitro z harenis luci-
dis pmixtis noui liq̄ris riuuli effluerūt q̄ vitro
vt d. **Si.** origine pbuerūt. **Do** ho fit vitrū ex
cineribz arboz z herbarz p fortissimā ignis cō-
flagrationē q̄bz cineribz nē nitrū nē es nē vtrū-
qz admisceat⁹ z sic in massā vitreā pmutat. **Ma**
sa at vitrea cū fuerit i fornace liq̄facta z p̄fete
p̄purata sumā p̄trabit l̄bstātie puritatē et t̄ns-
parētā siue pspicuitatē. z iō hz potētā cuiusli-
bet coloris susceptibile. q̄libz ei colore t̄ngit ita
vt iacinctos smaragdos z alios lapides precio-
sos in colore z splendore imitet. tātā et̄ r̄cipit i
substātia ductibilitatē vt facillime ad flatū arti-
ficis i vanas z s̄rias fozas ac figurās q̄si subito
transformet. aliquñ torno terit. aliquñ argētū mō
sculpiat⁹ z celat⁹ vt d. **Si.** neqz ei alia specul̄ apti-
or ē mat̄ia. neqz pictur̄l̄ accōmodatior inuēt̄.
maxi⁹ t̄n honor ē i cādido vitro q̄ i colore. p̄ri-
mi⁹ ē cristallo. vñ ad potādū argētū z auri metal-
la repellē p̄sueuit vt di. **Si.** It̄ ibidē dicidē q̄
i genē vitri lapis obsean⁹ numerat. Est at vi-
res interdū z niger. aliquñ et̄ trāslucid⁹ crassiore
visu z vocat⁹ specular̄. **Ex** h̄ lapide mlti gēmas
faciūt. vt d. **Si.** h̄ at hz p̄puiū oē vitz cū sit liq̄-
factū q̄z diu ē vald liq̄dū sumē ē ductile. ifrigi-
datū ho z iduratū sumē ē fragile z facile frāgi-
bile z cū fuerit fractū n̄ poterit nisi iterata liq̄fa-
ctione r̄pari. **Quidā** t̄n fecerat vitz flexibile et
malleo r̄pabile. vt r̄fert **Si.** vñ z p̄bialā corā ty-
berio cesare d̄ t̄li vitro factā i trā. piccit quā n̄
ruptā s̄plicatā cū malleo r̄pauit vt emēdauit.
quē iussit cesar decollari ne dū hoc agnitū fiēt
anz p̄luto h̄iet z oē metalloz p̄ciū vile r̄ddēt
q̄z r̄uera si vasa vitrea n̄ frāgēt meliora q̄z au-
rea putarent vt d. **Si.** Est ḡ vitz sp̄ealr̄ puz
z pspicūū luci puiū. imaginū z vmbraū r̄p̄nta-
tiū. ductile q̄n ē liq̄dū fragile q̄n ē frigidū z in-
duratū. oim colorz susceptiūū colore potius q̄z
valore gēmaz nobiliū imitatiūū z imūdicariūz

absterfū. vt di. **Anic.** puluis ei e⁹ mūdificat tē-
tes. z in oclis telet albugines. p̄ueit et̄ valde la-
pidi vesice z renū q̄n bibit cū vino. vt d. idem
Aniceñ.

De ydachbite.

Ca. c.

Ydachites est la-
pis preciosus z colore fulu⁹. figura
rotundus intra se habēs aliuz lapi-
dem cuius crepitu sonorus ē q̄uis tynnitū illū
non interiozem lapillū sed spiritum quēdā in-
teriozem sapientes dicant vt di. **Dyasc.** hic la-
pis exudat aquā ita vt videat⁹ intra se fontanā
scaturiginē continē. **Unde** quidam dicūt hūc
cē lapidē qui d̄ enidros quere sup in eodem.

De ierachbite.

Ca. ciij.

Ierachites est la-
pis qui gestat⁹ ab homine nō mor-
detur a muscis nec apibus infestat.
vt dicit **Dyascorides.** z creditur valere contra
venenum.

De zimiech.

Ca. ciij.

Zimiech est idēz
quod lapis lazurij. z est lapis vl̄ ve-
na terre. **Inde** fit lazurium. vt dicitur
in lapidario. **Est** autem lapis iste tanto me-
lior quanto colorū celesti est similioz. z habet q̄-
dam corpuscula quasi aurea interserata. ille au-
tem qui est subalbidus plus habet terre streita-
tis. z ideo non ita preciosus. diutissime p̄e sua-
ri sine corruptione. **Ualet** contra multas passi-
ones z contra sincopim ex fumis melancolicis.
si debito modo detur patienti. **Quonqz** autem
debet dari nisi prius subtilissime conteratur et
multotiens abluat⁹. z signum est perfecte ablu-
tionis quando aqua in qua abluat⁹ parum aut
nihil colorat. miro autem modo purgat z sol-
uit quartanam. nec debet dari cum decoctione
quia descenderet vsqz ad fundum sed ante vl̄
post detur. z hoc cum sero vt habetur i **Plat.**
z sicut ex laminis ferreis fit cerusa sic fit lazuriū
ex argenti cum aceto. lapis autem lazurij sepe
inuenit⁹ in mineris argentinis z aurifodinis z i
suis veis sepe saphiri z iaciti z p̄siles lapides
blauē inueniūt vt d. **Dyasc.**

De zingutte.

Ca. ciij.

Zinguttes lapis
ē vitrei colorū q̄ gestat⁹ i collo vsz p̄
victipolā. z sāguem strigit z mentē
aliēatōez r̄pellit z si tenet⁹ ad lignū accēsū extin-
guat flama ei⁹ vt di. **Dyasc.** **Explicit** liber xvj.